

คำนำ

เอกสารหลักสูตรอบรมแบบ e-Training จิตวิญญาณความเป็นครู เป็นหลักสูตรฝึกอบรม ภายใต้โครงการพัฒนาหลักสูตรและดำเนินการฝึกอบรมครู ข้าราชการพลเรือนและบุคลากรทางการศึกษาด้วยหลักสูตรฝึกอบรมแบบ e-Training สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยความร่วมมือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการขององค์กร โดยพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะที่ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ โดยใช้หลักสูตรและวิทยากรที่มีคุณภาพ เน้นการพัฒนาโดยการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ในทุกที่ทุกเวลา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหลักสูตรอบรมแบบ e-Training จิตวิญญาณความเป็นครู จะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เพื่อยังประโยชน์ต่อระบบการศึกษาของประเทศไทยต่อไป

สารบัญ

คำนำ	1
หลักสูตร “จิตวิญญาณความเป็นครู”	3
รายละเอียดหลักสูตร	4
คำอธิบายรายวิชา	4
วัตถุประสงค์	4
สาระการอบรม	4
กิจกรรมการอบรม	4
สื่อประกอบการอบรม	5
การวัดผลและประเมินผลการอบรม	5
บรรณานุกรม	5
เค้าโครงเนื้อหา	7
ตอนที่ 1 ความเป็นครู	9
ตอนที่ 2 คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู	19
ตอนที่ 3 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของครู	29
ตอนที่ 4 การพัฒนาจิตวิญญาณของความเป็นครู	40
ใบงานที่ 1	49
ใบงานที่ 2	50
ใบงานที่ 3	51
ใบงานที่ 4	52
แบบทดสอบก่อนเรียน/หลังเรียนหลักสูตร	53

หลักสูตร

จิตวิญญาณความเป็นครู

รหัส UTQ-55301

ชื่อหลักสูตรรายวิชา จิตวิญญาณความเป็นครู

ปรับปรุงเนื้อหาโดย

คณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเนื้อหา

นางสาวประภาพรพรณ	เส็งวงศ์
นายพิทักษ์	โสตถยาคม
นางสาววงเดือน	สุวรรณศิริ
นางจรรยา	เรืองมาลัย
รศ.ดร.สิริพันธุ์	สุวรรณมรรคา
ศ.ดร.สุจรีต	เพียรชอบ
รศ.ดร.อรจรรย์	ณ ตะกั่วทุ่ง
ผศ.ดร.ประศักดิ์	หอมสนิท

วิทยาการ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายละเอียดหลักสูตร

คำอธิบายรายวิชา

ครู ซึ่งมาจากคำว่า ครู แปลว่า หนัก ฉะนั้นแล้ว ครู จึงเป็นผู้หนัก หนักในเรื่องใดบ้าง เช่น หนักในการที่จะสั่งสอนศิษย์ให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ หนักในการที่จะสอนคนหลาย ๆ คนให้เป็นคนที่ดี เป็นบุคคลที่สังคมมีความต้องการ คุณธรรม ความเป็นครูเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวสำหรับคนที่ประกอบวิชาชีพครู ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบภายนอกตัวครูอื่นอีก ไม่ว่าจะเป็นระบบบริหารสถาบันวิชาชีพ จรรยาบรรณ หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถ

1. มีความรู้ ความเข้าใจด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
2. มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและการพัฒนาผู้เรียน
3. วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
4. เพื่อพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของวิชาชีพ
5. เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษานำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบวิชาชีพ
6. เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาเป็นต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติตนด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของวิชาชีพ และเผยแพร่ความรู้ด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของวิชาชีพ
7. เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมแก่ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา
8. นำเสนอแนวทางที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและหน่วยงาน
9. วางแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้

สาระการอบรม

ตอนที่ 1 ความเป็นครู

ตอนที่ 2 คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู

ตอนที่ 3 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของครู

ตอนที่ 4 การพัฒนาจิตวิญญาณของความเป็นครู

กิจกรรมการอบรม

1. ทำแบบทดสอบก่อนการอบรม
2. ศึกษาเนื้อหาสาระการอบรมจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์
3. ศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติมจากใบความรู้
4. สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้
5. ทำใบงาน/กิจกรรมที่กำหนด
6. แสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่สนใจ
7. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมกับวิทยากรประจำหลักสูตร
8. ทำแบบทดสอบหลังการอบรม

สื่อประกอบการอบรม

1. บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์
2. ใบความรู้
3. วีดิทัศน์
4. แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง
5. กระดานสนทนา (Web board)
6. ใบงาน
7. แบบทดสอบ

การวัดผลและประเมินผลการอบรม

วิธีการวัดผล

1. การทดสอบก่อนและหลังอบรม โดยผู้เข้ารับการอบรมจะต้องได้คะแนนการทดสอบหลังอบรมไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70
2. การเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ ส่งงานตามใบงานที่กำหนด เข้าร่วมกิจกรรมบนกระดานสนทนา

บรรณานุกรม

เกษม วัฒนชัย. (๒๕๔๙). การเรียนรู้ที่แท้และพอเพียง. (พิมพ์ครั้งที่สี่). กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.

ครูสภา กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๕๐). ครูภาษาไทยดีเด่น. ค้นเมื่อ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๖, จาก <http://khurusapha.thaigov.net/teach5.htm>

ธรรมบุญชีวิต คลังหนังสือธรรมะ. (๒๕๕๐). คุณธรรม ๔ ประการ. ค้นเมื่อ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๖, จาก <http://www.dhammadharm.org/kaveedhamma/view.php?No=738>

_____. (๒๕๕๐). ฆราวาสธรรม. ค้นเมื่อ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๖, จาก <http://www.geocities.com/sakyaputto/kharavastham.htm>

_____. (๒๕๕๐). สัมปฐริธรรม. ค้นเมื่อ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๖, จาก <http://www.dhammadharm.org/book/dhammanoon03.php>

_____. (๒๕๕๐). หิริ โอตตัมปะ. ค้นเมื่อ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๖, จาก <http://www.dhammadharm.org/webboard/view.php?No=836>

ปราชญา กล้าผจญ. (๒๕๔๙). คุณธรรมจริยธรรมผู้นำรัฐ. กรุงเทพฯ: ก. พล การพิมพ์ จำกัด.

<http://www.dhammathai.org/webboard/view.php?No=836>

ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๔๖). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๖. กรุงเทพฯ:

นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (๒๕๓๙). แบบแผนพฤติกรรมจรรยาบรรณครู พ.ศ. ๒๕๓๙.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. ๒๕๔๑.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2. (2552). การประชุมปฏิบัติการหลักสูตรพัฒนาผู้บริหาร

สถานศึกษา โครงการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา และ

ยกระดับคุณภาพการศึกษาชน 6 พื้นที่ 6 ฐาน. จันทบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี

เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2549).รวมกฎหมาย กฎ ระเบียบ

การบริหารงานบุคคลด้านกฎหมายของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ชื่อหลักสูตร UTQ-55301: จิตวิญญาณความเป็นครู

เค้าโครงเนื้อหา

ตอนที่ 1 ความเป็นครู

แนวคิด

ครู ซึ่งมาจากคำว่า ครู แปลว่า หนัก ฉะนั้นแล้ว ครู จึงเป็นผู้หนัก หนักในเรื่องใดบ้าง เช่น หนักในการที่จะสั่งสอนศิษย์ให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ หนักในการที่จะสอนคนหลาย ๆ คนให้เป็นคนที่ดี เป็นบุคคลที่สังคมมีความต้องการ คุณธรรม ความเป็นครูเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวสำหรับคนที่ประกอบวิชาชีพครู ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบภายนอกตัวครูอื่นอีก ไม่ว่าจะเป็นระบบบริหารสถาบันวิชาชีพ จรรยาบรรณ หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
2. เพื่อให้มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและการพัฒนาผู้เรียน
3. เพื่อให้สามารถวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ตอนที่ 2 คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู

แนวคิด

ครู เป็นทั้งผู้ให้ และแบบอย่างที่ดี มุ่งให้การอบรม สั่งสอน และพัฒนาเยาวชนให้เจริญก้าวหน้าเติบโตใหญ่เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามมาตรฐานสากล ทั้งเก่ง ดี มีปัญญา มีคุณธรรม และอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข ครูจึงเป็นผู้เคร่งครัดในการประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยยึดถือการปฏิบัติตนตามกฎหมาย/กติกา มารยาท ขนบธรรมเนียม และแบบแผนอันดีงามของสังคม มีความซื่อสัตย์ สุจริต ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยัน อดทน พร้อมอุทิศเวลาให้แก่ราชการ ยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม และยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข พร้อมนี้ได้ดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม ประหยัด มัธยัสถ์ ละเว้นอบายมุขและสิ่งเสพติด รักการศึกษา/ค้นคว้า ริเริ่ม สร้างสรรค์ นำองค์ความรู้ใหม่ ๆ นวัตกรรม เทคโนโลยี มาใช้พัฒนาวิชาชีพให้เจริญก้าวหน้า เอาใจใส่ ติดตาม ดูแล ช่วยเหลือ และให้บริการแก่ผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ สม่่าเสมอเท่าเทียมกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของวิชาชีพ
2. เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษานำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบวิชาชีพ
3. เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาเป็นต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติตนด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของวิชาชีพ และเผยแพร่ความรู้ด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของวิชาชีพ

ตอนที่ 3 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของครู

แนวคิด

ครูและผู้ประกอบวิชาชีพครูควรเข้าใจความหมายของคุณธรรม ความสำคัญของคุณธรรม ตลอดจนหลักธรรมเพื่อความเป็นครู การพัฒนาคุณธรรมของครูให้เจริญงอกงามเป็นสิ่งที่ควรทำ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีต่อ ๆ ไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมแก่ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา

ตอนที่ 4 การพัฒนาจิตวิญญาณของความเป็นครู

แนวคิด

การพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูจากภายใน เป็นการสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าของการเป็นครู ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครู-ศิษย์ และความสามารถในการเชื่อมโยงวิชาการสู่ชีวิต เพื่อบ่มเพาะความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของผู้เรียน และเพื่อนำให้เกิดความเป็นครูให้มีมากกว่าเพียงผู้สอน หรือผู้ให้วิชาความรู้ แต่เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ นำพาคนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอแนวทางที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและหน่วยงาน
2. เพื่อให้สามารถวางแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ตอนที่ 1 ความเป็นครู

แนวคิด

ครู ซึ่งมาจากคำว่า ครู แปลว่า หนัก ฉะนั้นแล้ว ครู จึงเป็นผู้หนัก หนักในเรื่องใดบ้าง เช่น หนักในการที่จะสั่งสอนศิษย์ให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ หนักในการที่จะสอนคนหลาย ๆ คนให้เป็นคนที่ดี เป็นบุคคลที่สังคมมีความต้องการ คุณธรรม ความเป็นครูเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวสำหรับคนที่ประกอบวิชาชีพครู ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบภายนอกตัวครูอื่นอีก ไม่ว่าจะเป็นระบบบริหารสถาบันวิชาชีพ จรรยาบรรณ หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
2. เพื่อให้มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและการพัฒนาผู้เรียน
3. เพื่อให้สามารถวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีการเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน และบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาดังกล่าวก็คือครูนั่นเอง เพราะครูเป็นผู้ที่มีหน้าที่สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ และการพัฒนาโดยรอบให้เกิดในตัวผู้เรียน เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเชิงวิชาการ นำไปสู่การมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งการดำรงตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ดังนั้นการจะพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพจึงย่อมต้องพึ่งพาอาศัยครูที่มีคุณภาพ ครูที่มีความเป็นครู

คำว่า ครู หรือ คຸຣຸ ในภาษาไทย มาจากคำว่า ຄຸຣຸຮາຕຸ หรือ ຄຸຣຸຮາຕຸ ซึ่งแปลความได้ว่า เป็นผู้หนักในวิชาความรู้ ในคุณธรรม และในภารกิจการงาน รวมทั้งการทำหน้าที่ยกย่องเชิดชูศิษย์ของตนเอง จากผู้ที่ไม่รู้ให้กลายเป็นผู้รู้ ผู้ที่ไม่มีความสามารถให้มีความสามารถ ผู้ที่ไม่มีความคิดให้มีความคิด ผู้ที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมให้มีความเหมาะสม และจากผู้ที่ไม่พึงปรารถนาให้เป็นผู้ที่พึงปรารถนา ซึ่งตามนัยของความเป็นครูในภาษาไทยจึงเป็นผู้ที่ต้องทำงานหนักจริง ๆ ส่วนในภาษาอังกฤษมาจากคำว่า TEACHER ก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือ

T- Teach E- Example A-Ability C- Characteristic H- Health E- Enthusiasm R - Responsibility

1. TEACH (การสอน)

คุณลักษณะประการแรกของความเป็นครูก็คือ ต้องสอนได้ สอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี โดยการ :

1. ฝึกฝนแนะนำให้เป็นคนดี
2. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
3. สอนศิลปวิทยาให้หมดสิ้น
4. ยกย่องให้ปรากฏในหมู่คณะ
5. สร้างเครื่องค้ำกันในสารทิศ (สอนให้รู้จักเลี้ยงตัว รักษาตนในอันที่จะดำเนินชีวิตต่อไปด้วยดี)
6. ต้องสอนให้เกิดความงอกงามทางสติปัญญา มีความคิด และสร้างสรรค์

อย่างไรก็ตามการสอนของครูแต่ละคนนั้นขึ้นกับทักษะและลักษณะของตนเอง (Teaching skill and style) เป็นการนำเทคนิควิธีและทักษะหลาย ๆ ด้านมาผสมผสานให้เหมาะสมสอดคล้องกัน จึงต้องใช้เทคนิคและทักษะหลายด้านร่วมกับประสบการณ์เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และต้องมุ่งจัดสรรการเรียนรู้ไปในทิศทางที่ดีและมีคุณธรรมในสังคม บทบาทการสอนของครูจึงต้องดำเนินการโดย

1. สอนเนื้อหาวิชาการตามหลักสูตรรายวิชาที่ได้รับมอบหมาย โดยมีการเตรียมการสอนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ตั้งแต่การทำ Course Syllabus แผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอนรายชั่วโมง การดำเนินการสอน และการประเมินผล มีการปรับปรุงพัฒนา และสร้างผลงานทางวิชาการอยู่เสมอ
2. สอนการปรับตัวให้เหมาะสมในสังคม
3. สอนให้เจริญเติบโต มีความคิด มีเหตุผล และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตามแผนที่ได้กำหนดหรือเตรียมการไว้เป็นอย่างดี

2. EXAMPLE (เป็นตัวอย่าง)

ผู้เรียนโดยทั่วไปนั้นจะ “เรียน” และ “เรียน” จากตัวครู การทำตัวเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่าการบอกกล่าวเฉย ๆ เพราะการแสดงต้นแบบให้เห็นด้วยสายตา นั้น เป็นภาพที่มองเห็นชัดเจนและง่ายต่อการลอกเลียนยิ่งกว่าการรับฟังและบอกเล่าอย่างปกติ ถ้าต้องการให้ผู้เรียนเป็นอะไร จงพยายามแสดงออกเช่นนั้นทั้งในการดำเนินชีวิตและในการสนทนา

การวางตัวของครูเป็นตัวอย่างหรือเยี่ยงอย่างให้แก่ผู้เรียนได้มาก แม้ว่าผู้เรียนจะมีความคิด ความอ่านของตนเองที่ไม่ต้องการเลียนแบบผู้ใหญ่ทุกประการเหมือนเด็กเล็ก แต่ครูก็คือ ครู ที่ผู้เรียนพิจารณาว่ามีความหมายสำคัญอยู่มาก โดยเขาจะสนใจและเฝ้าสังเกตนับตั้งแต่การแต่งกาย ไปจนถึงการประพฤติปฏิบัติ จะเป็นประสบการณ์ให้เขาได้พิจารณา นอกจากนี้การรู้ตัวเองของครู การแนะนำให้ผู้เรียนประพฤติตนให้เหมาะสม ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ครู (ตัวเรา) ต้องประพฤติและปฏิบัติตนให้เหมาะสมด้วย

3. ABILITY (ความสามารถ)

คำว่า “ความสามารถ” หมายถึง กำลังที่มีจริงในการแสดงหรือในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะเป็นการกระทำทางกายหรือทางจิตใจ และไม่ว่ากำลังนั้นจะได้มาจากการฝึกฝนอบรมหรือไม่ก็ตาม แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ความสามารถทั่วไป (general ability) และความสามารถพิเศษ (specific ability) นอกจากนั้นครูจะต้องทราบถึงการเปลี่ยนแปลงใหม่หรือนวัตกรรมทางการศึกษา (innovation in teaching) เพื่อจะช่วยปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้

หรือการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นไป การเรียนการสอนก็เช่นเดียวกับการวินิจฉัย การรักษาโรคทางการแพทย์ หรือจะสมมติเป็นการปรุงอาหารในครัวที่จะต้องแสดงฝีมืออย่างเต็มที่เพื่อให้ได้อาหารอร่อยที่สุดก็ได้ ดังนั้น ครูจึงต้องประเมินตัวเอง ประเมินการสอน และปรับปรุงข้อบกพร่องของสิ่งที่ตนสอนไปเสมอ (diagnosis and treatment of course defects) เพื่อให้ผลการสอนดีที่สุด

นอกจากครูจะต้องเข้าใจบทบาทความเป็นครูของตนเองแล้ว (teacher's role) ครูควรจะมี ความสามารถดังนี้

- จิตวิทยาการเรียนรู้ (psychology of learning)
- การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอนอย่างชัดเจน (specific of objectives)
- การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)
- การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (learning activities)
- การนำสื่อทัศนูปกรณ์มาช่วยสอน (the application of audiovisual aids)
- การจัดทำแผนการสอน (course syllabus and lesson planning)
- การประเมินการเรียนการสอน (assessment)

4. CHARACTERISTIC (คุณสมบัติ)

ความหมายที่ใช้โดยทั่ว ๆ ไป หมายถึง คุณภาพหรือคุณสมบัติที่สังเกตได้ชัดเจนในตัวบุคคล ทำให้ทราบได้ว่าบุคคลนั้นแตกต่างไปจากบุคคลอื่น ๆ ในความหมายเฉพาะ อุบนิสัย หมายถึง ผลรวมของ นิสัยต่าง ๆ ที่บุคคลมีอยู่ หรือผลรวมของลักษณะของพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล ตามความเข้าใจของ คนทั่วไป คำว่าอุบนิสัยนี้แฝงความหมายของคุณธรรมจรรยาในตัวด้วย เช่น เราพูดว่าเขาผู้นั้นมีอุบนิสัยดี เป็นต้น ในคุณสมบัติของความเป็นครู สิ่งสำคัญคือ ครูจะต้องมีเจตคติที่ดีต่อผู้เรียน ต่อวิชาที่สอน และ ต่องานที่ทำ

5. HEALTH (สุขภาพดี)

การมีสุขภาพดี หมายถึง การไม่มีโรค รวมถึงมีสภาพทางร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์แข็งแรง พอที่จะดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข ผู้ที่เป็นครูนั้นต้องทำงานหนัก ดังนั้นสุขภาพทางด้านร่างกาย จึงเป็นสิ่งสำคัญ แต่ที่สำคัญกว่าคือสุขภาพจิต คงเคยได้ยินคำว่า “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” ดังนั้น ครู จึงจำเป็นต้องมีสุขภาพจิตที่ดีด้วย จิตดีนั้นไม่เพียงแต่ไม่เป็นโรคจิตโรคประสาทเท่านั้น แต่เป็นผู้ที่มี สมรรถภาพ มีการงานและมีชีวิตที่เป็นสุข ทำประโยชน์ต่อสังคมด้วยความพอใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งต่อบุคคลที่เราอยู่ร่วมและต่อสังคมที่เราเกี่ยวข้อง โดยไม่ก่อความเดือดร้อนให้ทั้ง ต่อตนเองและผู้อื่น

6. ENTHUSIASM (ความกระตือรือร้น)

ความกระตือรือร้นของครูนั้น อาจจะเป็นการใฝ่หาความรู้ใส่ตน เพราะจะต้องถือว่าการใฝ่หาความรู้ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนนั้นเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งของการพัฒนาตน (learning to teach is a process of self-development) การเพิ่มพูนความรู้มีหลายรูปแบบ เช่น การประชุมสัมมนา การอบรมระยะสั้น เป็นต้น จะทำให้ครูที่ขาดความรู้ในเรื่องที่ตนสอนได้มีความรู้เพิ่มเติมและทำให้มีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น ความกระตือรือร้นของครูนั้น ไม่ใช่มุ่งเน้นเฉพาะการพัฒนาตัวครูเท่านั้น แต่จะต้องมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาการเรียนการสอนด้วย

7. RESPONSIBILITY (ความรับผิดชอบ)

ครูที่ดีจะต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนตามที่ได้กล่าวมาแล้วเป็นอย่างดี รวมทั้งยอมรับผลแห่งการกระทำนั้น ๆ ไม่ว่าจะดีหรือไม่ก็ตาม และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไข

การสอนของครู

สำหรับการสอนของครูในการช่วยเหลือผู้เรียนนั้น คำถามต่อไปนี้จะบ่งชี้ว่าครูท่านนั้นเป็นครูที่ดีหรือไม่ รวมทั้งตัวเราเองที่เป็นครูด้วย ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยตัวเอง ดังนี้

ลำดับ	รายการสังเกต	ตรวจสอบรายการ	
		ใช่	ไม่ใช่
การสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self learning)			
1.	ให้ผู้เรียนได้ตอบคำถามเกี่ยวกับวิชาการที่เรียน		
2.	ให้ผู้เรียนค้นคว้าเพื่อตอบคำถามหรือเพื่อแก้ไขปัญหาเพิ่มเติม		
3.	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด และฝึกทักษะในการทำงาน		
การประเมินและการบอกให้ผู้เรียนทราบถึงผลงานที่ทำ (Feed back)			
4.	บอกผู้เรียนว่าเมื่อมอบหมายงานให้ทำแล้ว เขาทำงานเป็นอย่างไร		
5.	อธิบายให้ผู้เรียนทราบถึงข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่ทำ		
6.	อธิบายให้ผู้เรียนทราบว่าทำอย่างไรจึงจะทำได้ดีกว่านี้		
การให้ความกระจ่างชัดในการสอน (Clarity)			
7.	สังเกตว่าผู้เรียนทุกคนสามารถได้ยินและมองเห็นชัดเจน		
8.	ใช้คำพูดง่าย ๆ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน		
9.	ใช้อุปกรณ์การสอนเพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีความหมายยิ่งขึ้น ซึ่งอุปกรณ์การสอนดังกล่าว อาจประกอบด้วย <ul style="list-style-type: none"> - รูปภาพ ภาพถ่าย ภาพวาด - ภาพโปสเตอร์ - แผนภูมิ แผนผัง แผนที่ - ภาพหลัก - ภาพติดกระดานผ้าสำลี - ภาพกระจกฉาย - ภาพยนตร์ - ภาพชุด - วัตถุของจริง - วัตถุจำลอง - นิทรรศการ - เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น 		

ลำดับ	รายการสังเกต	ตรวจสอบรายการ	
		ใช่	ไม่ใช่
การทำให้การสอนมีความหมายมากขึ้น (Making your meaningful)			
10.	สอนโดยเชื่อมโยงบทเรียนที่สอนกับสภาพที่ผู้เรียนเป็นอยู่		
11.	ยกตัวอย่างเพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นภาพพจน์กระจ่างขึ้น		
12.	เชื่อมโยงสิ่งที่ครูสอนกับงานที่ผู้เรียนจะต้องกระทำ		
13.	สรุปเพื่อให้ผู้เรียนได้แนวคิดที่ดีอีกครั้ง		
จะต้องแน่ใจว่าผู้เรียนเรียนรู้เรื่องสิ่งที่สอน (Ensuring mastery)			
14.	ตรวจสอบว่าผู้เรียนทุกคนเข้าใจในทุก ๆ เรื่อง ทุก ๆ จุดที่สอน		
15.	ตรวจสอบว่าผู้เรียนแต่ละคนสามารถฝึกทักษะได้หรือไม่		
จะต้องเข้าใจถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน (Individual differences)			
16.	ยินยอมให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ทำงานตามความสามารถและใช้เวลาที่ไม่เท่ากัน		
17.	เคยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยวิธีแตกต่างกันออกไป		
18.	เคยใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี ซึ่งวิธีสอนมีหลายวิธี ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - อธิบายจากหนังสือแล้วให้ผู้เรียนไปอ่านเองนอกเวลา - อธิบายจากหนังสือแล้วให้อ่านหนังสือพร้อมกัน - วิธีประชุมกลุ่มให้ผู้เรียนออกความคิดเห็นอภิปรายร่วมกัน - การแสดงหรือเล่นละครสั้น ๆ - สอนจากเหตุการณ์หรือประสบการณ์ ใช้กรณีศึกษา - ใช้วิธี constructivism - ทำรายงานค้นคว้าเป็นรายบุคคล ทำรายงานค้นคว้าเป็นกลุ่ม - วิเคราะห์ ให้มีการฝึกปฏิบัติ - ให้ทำโครงการหรือโครงงาน - การทัศนศึกษาหรือจัดหาประสบการณ์ตรง (first hand experience) ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน - ใช้วิธีการปฏิบัติให้เกิดกระบวนการทางปัญญา เป็นต้น 		
ให้การดูแลผู้เรียนทุกคน (Caring)			
19.	เคยให้ความมั่นใจแก่ผู้เรียนว่าครูรักผู้เรียนทุกคนไม่ว่าจะทำดีหรือไม่		
20.	แสดงให้เห็นว่าสนใจและเตรียมสอนอย่างดีตลอดช่วงเวลาการสอน		
21.	เคยฟังความคิดเห็น หรือให้ผู้เรียนวิจารณ์การสอน		

การเป็นครูมืออาชีพไม่ว่าจะเป็นกันได้ง่าย ๆ เพราะงานครูเป็นงานที่ยิ่งใหญ่และหนักกว่างานใด ๆ เป็นงานสร้างและพัฒนาคอน องค์ประกอบแรกที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา คือ สติปัญญาซึ่งต้องยอมรับความเป็นจริงว่า โดยรวมผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ได้มีระดับสติปัญญาดีเลิศ ดังนั้น การจะพัฒนาพวกเขาจึงต้องอาศัยครู อาศัยพวกเรา-ท่านเป็นหลัก เพราะอย่างน้อยก็มีส่วนแบ่งประมาณ 30-40% ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของพวกเขา จึงใคร่ขอให้ทุกท่านที่เป็นครูได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นครูตามข้อเขียนที่ได้กล่าวถึงทั้งหมด เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาตัวของท่านเอง

การสอนที่มีคุณภาพ

การเรียนรู้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในกระบวนการเรียนการสอน และในองค์ประกอบนี้ครู-อาจารย์ผู้สอน และพฤติกรรมการสอนที่แสดงออกมาจะเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในลำดับต้น ๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพหรือความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน ในการที่ท่านเป็นครู-อาจารย์ผู้สอนซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญของความสำเร็จนั้น ได้เคยตรวจสอบพฤติกรรมการสอนของตัวเองบ้างหรือไม่ว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับใด? คุณภาพในที่นี้หมายถึง คุณภาพตามเกณฑ์ที่ผู้คนที่ทั่วไปพอใจ หรือตามที่หน่วยงานที่น่าเชื่อถือเป็นผู้กำหนดขึ้นมา ซึ่งเมื่อพิจารณาจากพฤติกรรมการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

สอนตรง หมายถึง การใช้วิธีการสอนที่ก่อให้เกิดการพัฒนาด้านสติปัญญาขั้นต้น เป็นการพัฒนาทางสมองในการเก็บรักษาเรื่องราว ข้อมูล เท็จจริง เน้นความสามารถในการจำความรู้ต่าง ๆ เช่น การจำกฎ หลักเกณฑ์ ทฤษฎีต่าง ๆ ได้ หากพิจารณาการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการดำเนินการเรียนการสอนแล้วอยู่ในระดับ 0-20%

สอนอธิบายขยายความ หมายถึง การสอนให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหา ความรู้ สามารถอธิบาย แปลความ หรือขยายความด้วยคำพูดของตนเองได้ การสอนระดับนี้เป็นการเน้นพัฒนาความสามารถในการสื่อความหมายระหว่างตนเองกับผู้อื่น หากพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการดำเนินการเรียนการสอนแล้ว อยู่ในระดับ 21-40 %

สอนคิด หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นส่วนประกอบย่อย ๆ หรือความรู้ด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งสามารถเปรียบเทียบความแตกต่าง คล้ายคลึงกันของส่วนประกอบย่อย ๆ หรือความรู้ด้านต่าง ๆ เหล่านั้นด้วย หากพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการดำเนินการเรียนการสอนแล้วอยู่ในระดับ 41-60%

สอนสร้าง หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการบอกความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของส่วนประกอบย่อย ๆ หรือความรู้หลาย ๆ ด้าน และสามารถนำไปอธิบายให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา หรือนำไปใช้ได้ หากพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการดำเนินการเรียนการสอนแล้ว อยู่ในระดับ 61-80%

สอนค้นพบ หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการสังเคราะห์ หรือการรวมส่วนประกอบย่อย ๆ ของความรู้หลาย ๆ เรื่องให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันซึ่งเป็นการบูรณาการความรู้เพื่อสร้างสิ่งใหม่หรือสามารถแก้ปัญหาใหม่ ๆ ที่ต้องใช้ความสามารถในการคิดเป็นอย่างมาก เป็นการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ และสามารถประเมินค่าสิ่งต่าง ๆ ได้ หากพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการดำเนินการเรียนการสอนแล้วอยู่ในระดับ 81-100%

จากการสำรวจสภาพการเรียนการสอน และการประเมินผลการใช้หลักสูตรพบว่า ครู-อาจารย์ผู้สอนทั่วไป ส่วนใหญ่ยังคงจัดการเรียนการสอนโดยเป็นผู้อธิบาย บอกจุด หรือเขียนกระดานดำ และเน้น

เนื้อหาสาระมากกว่ากระบวนการ ภายใต้สภาพดังกล่าวจะไม่มี การแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ และก่อให้เกิดปัญหาที่ไม่สามารถคิดตัดแปลงทฤษฎีไปสู่ การปฏิบัติ หรือประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์จริงได้ เพราะเป็นวิธีการสอนที่ไม่สามารถตอบสนอง ต่อศักยภาพ และไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปตามที่หลักสูตรคาดหวัง กล่าวได้ว่า ยังมีปัญหาทั้งในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียน ดังนั้นเพื่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนเพื่อให้พวกเขามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ครู-อาจารย์ผู้สอนจึงต้องมีการ ทบทวนรูปแบบการสอนใหม่ ซึ่งจากการวิจัยทั้งในและต่างประเทศได้เสนอว่า รูปแบบการสอนที่ดีนั้นควร เป็นในลักษณะของการสอนแบบบูรณาการ เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม มีกิจกรรม มีการปฏิบัติ หรือเป็น ศูนย์กลางของการเรียนการสอน

การสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน

การเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดจากการที่ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงต้องจัดให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม หรือมีการปฏิบัติให้มาก ที่สุดเท่าที่จะทำได้ เป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนจะมีบทบาทน้อยลง ผู้เรียนจะมีโอกาส ได้พัฒนาทักษะการคิดในระดับสูง รู้จักวางแผนการทำงาน ทำงานเป็น รู้จักตัดสินใจแก้ปัญหาได้ มีการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น และได้แสดงออกซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ต่อไปนี้เป็นการเปรียบเทียบให้เห็น วิธีการสอน (บางวิธี) ที่มีครูเป็นศูนย์กลาง และผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งตามนัยดังได้กล่าวมา ท่านผู้สอน ควรเลือกวิธีหลังและ/หรือบูรณาการหลาย ๆ วิธีผสมกัน โดยให้สอดคล้องและเหมาะสมในการเสริมสร้าง การเรียนรู้ของผู้เรียน

วิธีการ	บทบาทของครู	พฤติกรรม
เน้นครูเป็นศูนย์กลาง การบรรยาย	มาก	การพูด ครูเสนอความรู้โดยไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน
การบรรยาย – ถามตอบ	มาก – ปานกลาง	การพูด ครูเสนอความรู้และมีส่วนของการถามตอบด้วย
การสาธิต	มาก – ปานกลาง	การแสดงให้เห็น มีผู้แสดงให้เห็นอยู่หน้าชั้นพร้อมอธิบายสิ่งที่แสดงให้เห็น
การให้ทำตามตัวอย่าง	มาก	การแสดงให้เห็น มีผู้ปฏิบัติให้ดูตามที่ต้องการให้ผู้เรียนทำตามหรือทำตามแบบ
เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การอภิปราย	น้อย – ปานกลาง	การมีปฏิสัมพันธ์ทั้งชั้นเรียนหรือกลุ่มย่อย มีการแลกเปลี่ยนความคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
การอภิปรายแบบ Panel	น้อย	การพูด กลุ่มผู้เรียนนำเสนอและอภิปรายถกเถียงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหน้าชั้น
การแสดงบทบาทสมมติ	น้อย	การปฏิบัติ ผู้เรียนแสดงบทบาทในเหตุการณ์หรือสถานการณ์หนึ่ง ๆ
การเรียนรู้แบบร่วมมือ	น้อย	การปฏิบัติ กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันร่วมมือกันทำงานที่กำหนดให้

วิธีการ	บทบาทของครู	พฤติกรรม
การค้นพบ	น้อย - ปานกลาง	การปฏิบัติ ผู้เรียนดำเนินงานตามวิธีการที่กำหนดให้เพื่อแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งโดยอาศัยประสบการณ์ตรง
การสร้างสถานการณ์/เกม	น้อย	การปฏิบัติ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่สร้างขึ้นหรือเหตุการณ์ที่เหมือนจริงที่สามารถควบคุมความปลอดภัยได้
การสอนเป็นรายบุคคล	น้อย - ปานกลาง	การพูด/การปฏิบัติ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนที่ออกแบบมาเพื่อให้เหมาะกับความต้องการและความสามารถของผู้เรียน
การศึกษาด้วยตนเอง	น้อย	การพูด/การปฏิบัติ การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีการแนะนำเพียงเล็กน้อยหรือไม่มีเลย
การทำโครงการหรือโครงการ	น้อย	การปฏิบัติ ผู้เรียนคิดวิธีการแก้ปัญหาเอง และดำเนินการแก้ปัญหา โดยอาศัยมีประสบการณ์ตรง อาจมีการแนะนำเพียงเล็กน้อยหรือไม่มีเลย
การทำแฟ้มสะสมงาน	น้อย - ปานกลาง	การปฏิบัติ ผู้เรียนเรียนรู้ และมีพัฒนาการในเรื่องของการคิด การทำงาน การจัดการ การสื่อความหมาย และสังคม โดยมีการแนะนำเพียงเล็กน้อย

บทบาทของครู อาจารย์ผู้สอนกับการเรียนการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

1. เป็นผู้จัดการ (Manager) ครู อาจารย์ผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดบทบาทให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรม แบ่งกลุ่ม หรือจับคู่ เป็นผู้มอบหมายงานหรือหน้าที่ความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนทุกคน จัดการให้ทุกคนได้ทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถความสนใจของตน
2. เป็นผู้ร่วมทำกิจกรรม (An Active Participant) เข้าร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มจริงพร้อมทั้งให้ความคิดและความเห็น หรือเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนขณะทำกิจกรรม
3. เป็นผู้ช่วยเหลือและแหล่งวิทยาการ (Helper and Resource) คอยให้คำตอบเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการ เพราะการให้ข้อมูล หรือความรู้ในขณะที่ผู้เรียนต้องการจะช่วยให้การเรียนรู้มีประสบการณ์เพิ่มขึ้น
4. เป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง (Supporter and Encourager) ช่วยสนับสนุนด้านสื่ออุปกรณ์หรือให้คำแนะนำที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง
5. เป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor) คอยตรวจสอบงานที่ผู้เรียนผลิตขึ้นมาก่อนที่จะส่งต่อไปให้ผู้เรียนคนอื่น ๆ โดยเฉพาะความถูกต้อง

เปรียบเทียบผลการเรียนรู้แบบครูเป็นศูนย์กลางกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

วิธีสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง

วิธีสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

1. ด้านบทบาทครู

- 1) มุ่งสอนเนื้อหาและการจำเนื้อหาได้
- 2) จะบอก เล่า สั่ง อธิบายเนื้อหา
- 3) ครูจัดกิจกรรมแบบ Passive Learning
- 4) ปฏิสัมพันธ์จะเป็นแบบทางเดียว

1. ด้านบทบาทครู

- 1) มุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ศักยภาพความคิด
 - 2) กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและปฏิบัติตามความคิด
 - 3) ครูจัดกิจกรรมแบบ Active Learning
- ครูจะเรียนร่วมกับผู้เรียนและคิดหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียน

2. ด้านผลที่เกิดกับผู้เรียน

ด้านการคิดและด้านบุคลิกภาพ

- 1) คิดได้จำกัด คิดซ้ำ
- 2) เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบนิรนัย
- 3) บุคลิกภาพแบบพึ่งพา ไม่เชื่ออำนาจในตน
- 4) เชื่อฟัง ทำตาม ว่าง่าย

2. ด้านผลที่เกิดกับผู้เรียน

ด้านการคิดและด้านบุคลิกภาพ

- 1) คิดเป็น เรียนรู้โดยการคิดแบบปฏิบัติ
- 2) เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบอุปนัย
- 3) บุคลิกภาพแบบพึ่งตนเอง เชื่ออำนาจในตน
- 4) ใช้เหตุใช้ผล วิเคราะห์ สังเคราะห์

วิธีการจัดกระบวนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ขั้นตอนกระบวนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีดังนี้ คือ

1. ชี้นำ

- สร้าง/กระตุ้นความสนใจ
- เตรียมความพร้อมในการเรียน

2. ชี้นำกิจกรรม

จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ โดยกิจกรรมควรมีคุณสมบัติดังนี้

- ช่วยให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construct)
- ช่วยให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ช่วยกันเรียนรู้ (Interaction)
- ช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาทและส่วนร่วมในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Participation)
- ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการ (Process) ควบคู่กับผลงาน (Product)
- ช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ (Application)

3. ชี้นำวิเคราะห์ อภิปรายผลจากกิจกรรม

- วิเคราะห์ อภิปรายผลงาน/ข้อความรู้ที่สรุปได้จากกิจกรรม (Product)
- วิเคราะห์ อภิปรายกระบวนการเรียนรู้

4. ชี้นำสรุป และประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

ยุทธวิธีส่งเสริมการคิด

การสอนที่มีคุณภาพ คือ การสอนให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และความสามารถในการคิดของคนเรานี้โดยทั่วไปเชื่อว่าอยู่ที่สมอง คนเก่งมักได้รับการยกย่องว่ามีมันสมองดี นักวิทยาศาสตร์พบว่า การทำให้คนมีสมองดีนั้น ทำได้โดยการกระตุ้นให้มีการขยายสาขาของประสาท (neural branching) เพื่อสร้างจุดต่อ (synapses) ระหว่างเซลล์ให้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้มีการส่งต่อสัญญาณได้มากขึ้น มีประสิทธิภาพสูงขึ้นนั่นเอง Cardellichio และ Field (อ้างถึงใน สุรศักดิ์, 2540 : 21-24) ได้เสนอแนะแนวทางในการทำให้สมองมีประสิทธิภาพไว้ 7 วิธี ซึ่งสามารถนำไปใช้ในห้องเรียนได้โดยให้ดำเนินการ ดังนี้

1. ฝึกการคิดแบบสมมติฐาน (Hypothetical thinking)
2. ฝึกการคิดกลับทิศทาง (Reversal)
3. ฝึกการใช้แบบสัญลักษณ์ใหม่ (Application of different symbol)
4. ฝึกการอุปมาอุปมัย (Analogy)
5. ฝึกการวิเคราะห์แนวความคิด (Analysis point of view)
6. ฝึกการเติมให้สมบูรณ์ (Completion)
7. ฝึกวิเคราะห์ความเกี่ยวข้อง (Web analysis)

สรุป

ผู้ที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูทุกท่าน ล้วนแต่มีความต้องการให้ลูกศิษย์ประสบผลสำเร็จในการเรียนและในชีวิตของเขาทั้งสิ้น ความสำเร็จนั้นได้มีการทดสอบจนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปเชื่อว่าส่วนหนึ่งมาจากครู-อาจารย์ผู้สอนอยู่ด้วย ดังนั้น เมื่อรู้แล้วว่าพฤติกรรมการสอนใดที่จะส่งผลต่อพวกเขา จึงเป็นสิ่งที่จะต้องตระหนักและให้ความสำคัญอย่างยิ่ง มีคำกล่าวที่ว่า “การพัฒนาชาติให้เริ่มที่ประชาชน จะพัฒนาคนให้เริ่มที่ใจ จะพัฒนาอะไรให้เริ่มที่ตัวเองก่อน” ท่านจะเป็นครู-อาจารย์ผู้สอนแบบใดก็ตามตัวท่านเองนั้นแหละรู้ดีที่ สุด และพฤติกรรมใด ๆ ที่ท่านแสดงออกมา ย่อมทำให้บังเกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 1 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 1

ตอนที่ 2 คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู

แนวคิด

ครู เป็นทั้งผู้ให้ และแบบอย่างที่ดี มุ่งให้การอบรม สั่งสอน และพัฒนาเยาวชนให้เจริญก้าวหน้า เติบโตใหญ่เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามมาตรฐานสากล ทั้งเก่ง ดี มีปัญญา มีคุณธรรม และอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข ครูจึงเป็นผู้เคร่งครัดในการประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยยึดถือการปฏิบัติตนตามกฎ/กติกา มารยาท ขนบธรรมเนียม และแบบแผนอันดีงามของสังคม มีความซื่อสัตย์ สุจริต ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยัน อดทน พร้อมอุทิศเวลาให้แก่ราชการ ยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม และยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข พร้อมนี้ได้ดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม ประหยัด มัธยัสถ์ ละเว้นอบายมุขและสิ่งเสพติด รักการศึกษา/ค้นคว้า ริเริ่ม สร้างสรรค์ นำองค์ความรู้ใหม่ ๆ นวัตกรรม เทคโนโลยี มาใช้พัฒนาวิชาชีพให้เจริญก้าวหน้า เอาใจใส่ ติดตาม ดูแล ช่วยเหลือและให้บริการแก่ผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ สม่่าเสมอเท่าเทียมกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของวิชาชีพ
2. เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษานำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบวิชาชีพ
3. เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาเป็นต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติตนด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของวิชาชีพ และเผยแพร่ความรู้ด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของวิชาชีพ

วิชาชีพครูได้รับการยกย่องและจัดเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีความจำเป็นต่อสังคม เป็นอาชีพที่ช่วยสร้างสรรค์จรรโลงให้สังคมเป็นไปในทางที่ปรารถนา ฉะนั้น กลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพจึงต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับที่สูงเช่นกัน ยิ่งสังคมยกย่อง เคารพ และไว้วางใจผู้ประกอบวิชาชีพครูมากเท่าใด ผู้ประกอบวิชาชีพครูก็ต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับความเคารพเชื่อถือไว้วางใจเพียงนั้น การกำหนดจรรยาบรรณครูหรือจรรยาบรรณวิชาชีพครู จึงเป็นมาตรการหนึ่งที่ใช้ควบคุมความประพฤติปฏิบัติตนของผู้ประกอบวิชาชีพครู อาจกล่าวได้ว่าเป็นการประกันคุณภาพของครูให้กับสังคมประการหนึ่งด้วย เป็นการยืนยันกับสังคมว่าในวงการครูนั้น ครูจะควบคุมสอดส่องดูแลความประพฤติของกลุ่มครูด้วยกันตลอดเวลา มีการลงโทษทั้งทางกฎหมายและทางสังคม

การควบคุมความประพฤติหรือการปฏิบัติตนของครูนั้น วิธีการที่ดีที่สุด คือ การสร้างจิตสำนึก หรือการควบคุมทางจิตใจ ครูที่มีคุณธรรม จริยธรรมสูงย่อมเป็นครูที่มีจรรยาบรรณเป็นมาตรฐาน มาตรฐานความเป็นครูของผู้ประกอบวิชาชีพครูที่สำคัญยิ่ง กล่าวคือ ครูที่มีคุณธรรมย่อมเป็นครูที่มีจรรยาบรรณที่ดีนั่นเอง

1. ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

คำว่าคุณธรรมและจริยธรรมนั้นเป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันทั้งในวงการการศึกษา สังคม วิทยา ปรัชญาและศาสนาทั่ว ๆ ไป อย่างไรก็ตาม ความหมายของคุณธรรมนั้นมักจะใช้ในลักษณะที่ครอบคลุมความหมายของจริยธรรมด้วย ทั้งในศัพท์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กล่าวคือ จริยธรรมเป็นการแสดงออกให้ผู้อื่นเห็นคุณธรรมที่มีอยู่ภายในจิตใจของแต่ละบุคคลนั่นเอง

ความหมายของคุณธรรม (morality)

คุณธรรม ตามรูปศัพท์แปลว่า สภาพของคุณงามความดี ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต. 2538 : 34) อธิบายความหมายไว้ว่า คุณธรรม คือ ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อกูล

พระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ. 2529 : 90) อธิบายว่าคุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติ ฝ่ายดีเป็นที่ตั้ง หรือประโยชน์แก่สันติภาพหรือสันติสุข คุณธรรมเป็นส่วนที่ต้องอบรมโดยเฉพาะ หรือให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมกับที่ต้องการ

คุณธรรมตามแนวคิดในวงการการศึกษาตะวันตกนั้น มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ (interdisciplines) คือ เป็นแนวคิดทั้งในลักษณะวิชาปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยาและการศึกษา

แนวความคิดของนักวิชาการตะวันตกค่อนข้างหลากหลายและมีพื้นฐานของศาสตร์ในการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างค่อนข้างชัดเจน พจนานุกรม Collin Cobuild (1987 : 937) อธิบายว่าคุณธรรมมีความหมาย 2 นัย คือ

1. โดยนัยที่เป็นภาวะทางจิตใจ (idea) นั้น คุณธรรม แปลว่า ความคิดที่ว่าบางพฤติกรรมเป็นสิ่งที่จะต้องทำและเป็นที่ยอมรับ และบางพฤติกรรมเป็นสิ่งที่ผิดหรือเลว ทั้งนี้เป็นไปทั้งโดยความคิดเห็นของแต่ละบุคคลและของสังคม นอกจากนี้คุณธรรมยังเป็นคุณภาพหรือสถานะในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ควรทำและยอมรับได้

2. คุณธรรมเป็นระบบของลักษณะการประพฤติและคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนส่วนใหญ่ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเป็นที่ยอมรับกันในสังคมหรือเฉพาะในกลุ่มคน

ความหมายของจริยธรรม (ethics)

จริย แปลว่า กิริยา ความประพฤติ การปฏิบัติ ฉะนั้นจริยธรรมจึงหมายถึงแนวทางการประพฤติปฏิบัติสำหรับมนุษย์เพื่อให้บรรลุถึงสภาพชีวิตที่พึงประสงค์

พระราชวรมุณี (ประยูร ธมมจิตโต. 2541: 11) อธิบาย จริยธรรมเป็นเรื่องของการประพฤติตามหลักตามระเบียบที่วัดได้ ประเมินได้ ในทางพฤติกรรมที่แสดงออกมาทางกายกับวาจาและเป็นหลักทั่ว ๆ ไป ของทุกคน มาจากหลายแหล่งไม่ว่าศาสนา กฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณี อะไรที่ควรทำเป็นจริยธรรมทั้งสิ้น

พระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ. 2529: 215) อธิบายว่าจริยธรรม หมายถึง ตัวของกฎที่ต้องปฏิบัติ ส่วนจริยศาสตร์ คือเหตุผลสำหรับใช้อธิบายข้อกฎที่จะต้องปฏิบัติ มีลักษณะเป็นปรัชญา และเมื่อรวมทั้งสองส่วนเข้าด้วยกันจะเรียกว่าจริยศึกษา

ซามูเอล สตัมพ์ (Stumpf. 1977: 3) อธิบายความหมายของจริยธรรมในเชิงวิชาปรัชญาว่า จริยธรรมเป็นความประพฤติปฏิบัติเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียกกันว่าถูกหรือผิด ดีหรือเลว พึงประสงค์หรือไม่ พึงประสงค์ มีคุณค่าหรือไร้ค่า นอกจากนี้จริยธรรมยังเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ หน้าที่ พฤติกรรมที่ยอมรับนับถือต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลอีกด้วย อย่างไรก็ตาม สตัมพ์ อธิบายว่าในเรื่องทฤษฎีจริยธรรมของลัทธิปรัชญานั้น จะไม่ใช่ตอบคำถามว่าจริยธรรมใดดีกว่าหรือถูกต้องกว่า

แคน คอสท์เลย์ และรอล์ฟ ทอดด์ (Costiey and Todd. 1983 : 504) อธิบายว่า จริยธรรม (ethics) เป็นสาระที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้องและผิดของความดีกับความชั่ว คำว่า ethics เป็นภาษากรีกโบราณ แปลว่า คุณลักษณะ (character) ในภาษาโรมันจะหมายถึง ธรรมเนียมประเพณี (costoms) ซึ่งการเรียนรู้จากภูมิปัญญาดั้งเดิมนั้นก็คือ คุณลักษณะมักจะเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดโดยธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มบุคคลซึ่งแต่ละคนอาศัยหรือทำงานอยู่ร่วมกันด้วย

ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า จริยธรรม คือ ข้อประพฤติปฏิบัติ หรือกฎที่ควรปฏิบัติในทางที่ดีที่ควรกระทำ เพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีหรือมีสันติสุขในสังคม ในการเทศนาสั่งสอนของพระสงฆ์ในศาสนาพุทธนั้นมีสองแบบคือ เทศนาธรรม หมายถึง การบอกหรืออธิบายข้อธรรมต่าง ๆ ว่าคืออะไร เป็นอย่างไร มีประโยชน์หรือเป้าประสงค์อะไร ส่วนเทศนาจริยะ คือ การอบรมและอธิบายสิ่งที่พึงกระทำ หรือบอกถึงการประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีให้แก่สาธุชนทั้งหลายนั่นเอง

คุณธรรมกับจริยธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน อาจกล่าวได้ว่า คุณธรรมเป็นธรรมฝ่ายดีที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล การแสดงออกของคุณธรรมให้ประจักษ์นั้นเรียกว่า จริยธรรม ส่วนคำว่า จริยศาสตร์ คือ เหตุผลที่อธิบายสำหรับข้อหรือกฎที่ต้องปฏิบัติเป็นหลักเกณฑ์ทางวิชาปรัชญาที่เกี่ยวกับส่วนที่เรียกว่า จริยธรรม

2. ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม

เนื่องจากคุณธรรมเป็นสภาพของความดี ลักษณะของความดีงาม หรือธรรมชาติของความดีที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล ส่วนการกระทำดีหรือพฤติกรรมดี ๆ ที่บุคคลได้กระทำนั้นเกิดจากการนำหลักในการดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐหรือหลักการประพฤติปฏิบัติที่ดีงามไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นเรื่องของจริยธรรม ด้วยเหตุนี้คุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นของคู่กัน กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีจิตวิญญาณที่เปี่ยมไปด้วยคุณความดีย่อมจะกระทำแต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามหากบุคคลใดมีแต่ความคิดดี ๆ แต่ไร้การกระทำดีย่อมไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและ/หรือผู้อื่นแต่ประการใด แต่ก็ยังมีประโยชน์อยู่บ้าง เพราะมิได้สร้างความสับสนวุ่นวายหรือความเดือดร้อนหรือเป็นอันตรายต่อผู้ใด

คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งศีลธรรมมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของบุคคลและสังคมเป็นอย่างยิ่ง ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) เมื่อครั้งยังดำรงสมณศักดิ์เป็นพระเทพเวที (2533 : 3-4) ได้กล่าวไว้ว่า “น้ำและอากาศเป็นสิ่งที่มิได้อยู่ทั่ว ๆ เป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิต เพราะว่าถ้าขาดน้ำเพียงวันเดียวคนก็แทบตาย ยิ่งขาดอากาศประเดี๋ยวเดียวก็อาจจะตายหรือไม่ก็เป็นอัมพาตไป จริยธรรมหล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์และสังคมของเราอยู่โดยไม่รู้ตัว แต่ก็มีความแตกต่างกันอยู่อย่างหนึ่งระหว่างน้ำและอากาศกับศาสนาและจริยธรรม คือ น้ำและอากาศนั้น คนขาดไปแล้วก็รู้ตัวเองว่าตัวเองขาดอะไรและต้องการอะไร แต่ศาสนาและจริยธรรมนั้นมีลักษณะประณีตและเป็นนามธรรมมาก จนกระทั่งแม้ว่าคนจะขาดสิ่งเหล่านี้จนถึงขั้นมีปัญหาเกิดขึ้นแล้วก็ไม่รู้ว่าขาดอะไรซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องสร้างความเข้าใจชี้แจงอย่างต่อเนื่องให้ตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญ”

จากคำกล่าวข้างบนนี้ แสดงให้เห็นว่า คุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลและสังคมทุกหมู่เหล่า “สังคมหรือชาติใดที่เต็มไปด้วยประชาชน ซึ่งเป็นผู้ขาดคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมแล้ว สังคมนั้นจะมีแต่ความยุ่งเหยิง ไร้สาระสลาย ความเดือดร้อนจะเกิดขึ้นทุกหนทุกแห่งไม่เว้นวัน อาทิ จะมีการลักขโมย แอ้งชิง ปล้นฆ่า ช่มชู้ และสิ่งเลวร้ายต่าง ๆ จะบังเกิดขึ้นไม่เว้นแต่ละวัน เด็กหนุ่มจะมีมุสุมอยู่กับอบายมุขและสิ่งเสพติดนานาชนิด เด็กสาวจะหลงใหลมัวเมาอยู่กับแฟชั่นและสิ่งเย้ายวนต่าง ๆ ปล่อยตัวปล่อยใจไปตามสิ่งเย้ายวนและอารมณ์ปรารถนา และ

จะถูกข่มเหงรังแกจากผู้ที่มีกำลังมากกว่าไม่ว่าแว่น ผู้ที่มีอำนาจ มีกำลัง ก็จะมีหมกมุ่นอยู่ในอำนาจ มีการแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ต่าง ๆ เท่าที่ตนและพวกพ้องของตนจะกระทำได้ คนที่อ่อนแอกว่า คนที่ไร้ความสามารถ ก็จะถูกเอาเปรียบ คนชาบูพการก็จะถูกทอดทิ้งให้ต้องทนทุกข์ทรมานว่าเหตุไรที่ฟัง ส่วนนักบวชก็มีชีวิตอยู่อย่างผู้ลวงโลกไร้ยางอาย พยายามโอ้อวดชักชวนให้คนลุ่มหลงในทางที่ไม่ถูกไม่ควร แทนที่จะอบรมสั่งสอนให้คนมีสติปัญญา กลับทำให้คนต้องลุ่มหลงมกมาย ผู้ที่มีหน้าที่ในการปกครองดูแลบ้านเมืองก็ปล่อยปละละเลย งบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาบ้านเมืองก็ถูกใช้ไปไม่คุ้มค่า การพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างล่าช้าไร้ผล” ถ้าหากสังคมใดมีสภาพดังกล่าวนี้ ชีวิตของคนในสังคมนั้นจะต้องปราศจากความสุขอย่างแน่แท้

กล่าวโดยสรุป คุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม ก่อให้เกิดประโยชน์หรือมีความสำคัญทั้งต่อตนเองและผู้อื่นดังต่อไปนี้

2.1 ประโยชน์ตน

2.1.1 ทำให้ตนเองมีชีวิตที่สงบเย็น ไม่ต้องเดือดเนื้อร้อนใจ ไม่ต้องอยู่อย่างหวาดระแวง เพราะตนเองไม่ได้เบียดเบียนผู้ใด มีแต่จะสร้างประโยชน์สุขให้แก่สังคมและผู้อื่น

2.1.2 ทำให้ตนเองมีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตทั้งในส่วนตัวและการทำงานอาชีพ มีความมั่นคงและก้าวหน้า

2.1.3 ได้รับการยกย่องสรรเสริญเทิดทูนบูชาจากบุคคลทั่วไป

2.1.4 ครอบครัวอบอุ่น มีความสุข ฐานะทางเศรษฐกิจมีมั่นคง

2.2 ประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

2.2.1 ประโยชน์ต่อสถาบัน เช่น

1) สถาบันครอบครัวของตนได้รับการยกย่องสรรเสริญจากบุคคลทั่วไป
2) สถาบันการศึกษาหรือสถาบันที่ประกอบอาชีพธุรกิจมีชื่อเสียงทำให้บุคคลอื่นศรัทธาเลื่อมใส

3) สถาบันหรือหน่วยงานที่ตนเองสังกัดมีความเจริญก้าวหน้า ได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะสมาชิกทุกคนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมอันดีงาม

2.2.2 ประโยชน์ต่อชุมชน เช่น

1) สังคมได้รับความสงบสุข เพราะทุกคนเป็นคนดีมีคุณธรรม
2) สังคมได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องรวดเร็ว เพราะสมาชิกทุกคนต่างกระทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถ

2.2.3 ประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง เช่น

1) สถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีความมั่นคง เพราะประชาชนมีความจงรักภักดี และเห็นความสำคัญของสถาบันดังกล่าวอย่างแท้จริง

2) ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติมีความมั่นคงถาวร เพราะทุกคนมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และเต็มใจยึดถือปฏิบัติตาม

3. คุณธรรมสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครู

หลักธรรมที่ยกมากล่าวในบทนี้หาได้มุ่งหมายที่จะให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องนำเอาหลักธรรมทุก ๆ ข้อไปประพฤติ เพียงแต่ต้องการให้ศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเพื่อเป็นธรรมชั้น

พื้นฐานสำหรับการอบรมสั่งสอนศิษย์ของตน และปลูกฝังคุณธรรมให้มีไว้ในจิตใจ เพื่อให้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ หลักธรรมในพุทธศาสนาที่สำคัญ ได้แก่

3.1 เบญจศีล หรือศีล 5 คำว่าศีล แปลว่า ปกติ หมายถึง ความคงที่ ความไม่แปรไปจากเดิม ได้แก่ ข้อปฏิบัติสำหรับรักษากาย และวาจา ให้ปกติเรียบร้อย คำว่า เบญจศีล แปลว่า ศีล 5 เป็นข้อปฏิบัติสำหรับคนทั่วไปขึ้นพื้นฐาน มีอยู่ 5 ข้อ คือ

3.1.1 ปาณาติปาตา เวรมณี คือ งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต

3.1.2 อทินาทานา เวรมณี คือ งดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขามีได้ให้

3.1.3 กามสุมิฉฉาจารา เวรมณี คือ งดเว้นจากการประพฤตินิโคตรองและของรักของผู้อื่น

3.1.4 มุสาวาทา เวรมณี คือ งดเว้นจากการพูดเท็จ

3.1.5 สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี คือ งดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท และเว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษทุกอย่าง

3.2 กัลยาณมิตถธรรม คุณธรรมที่เป็นคุณลักษณะของการเป็นผู้อบรมสั่งสอน แนะนำซึ่งประกอบไปด้วย

3.2.1 ปิยตา คือ กระทำตนเป็นที่เคารพรักของศิษย์

3.2.2 ครุ คือ กระทำตนเป็นที่น่าเคารพบูชา โดยการปกครอง ชู ยกย่อง เป็นตัวอย่างทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย มีความยุติธรรมเที่ยงตรง

3.2.3 ภาวนียตา คือ อบรมตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการทำงาน และเจริญด้วยศีลธรรม มีภูมิปัญญา นำยกย่อง

3.2.4 วัตถุตา คือ อุตสาหะสั่งสอนอบรม รู้จักชี้ทางให้เข้าใจด้วยเหตุผล โดยการอธิบายชัดเจน ใ้สนใจสนใจอยากติดตาม ให้ผู้เรียนสนุกสนาน อธิบายให้แจ่มแจ้ง ชักชวนให้ทำตาม ให้มีความอุตสาหะและให้ความร่าเริง สบายใจ

3.2.5 วัจนักขันติ คือ อดทนต่อถ้อยคำรบกวนของศิษย์ อดทนต่อการเสียดสี กวนใจ ตีเถียน

3.2.6 คัมภีรภากรณัง คือ ขยายข้อลึกลับให้ตื้น อธิบายให้ง่าย โดยใช้วิธีต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง และเข้าใจ โดยแสดงจุดเด่นของวิชา แสดงเหตุผลของวิชา และแสดงสาระของวิชา

3.2.7 อนิโยธนัง คือ การไม่ชักจูงศิษย์ไปในทางชั่ว ไม่แนะนำไปในทางเสื่อม

3.3 ธรรมเทศกธรรม 5 คุณธรรมของการประสิทธิ์ประสาทความรู้

3.3.1 อนุบุพพิทา คือ สอนให้มีลำดับขั้นตอน ให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

3.3.2 ปริยายทัสสาวิ คือ จับจุดสำคัญมาขยายแต่ละเรื่อง แยกแยะให้มองเห็นชัดเจนอย่างมีเหตุผล

3.3.3 อนุทยตา คือ ตั้งจิตเมตตา สอนด้วยความปรารถนาดี โดยมุ่งประโยชน์แก่ผู้เรียน

3.3.4 อนามิสันดร คือ ไม่มุ่งหวังอามิส หรือผลตอบแทน

3.3.5 อนุปหัจจ คือ การวางจิตใจให้ตรงตามเนื้อเรื่อง ไม่กระทบกระเทือนผู้อื่น หรือข่มขู่ผู้อื่น

3.4 พุทธวิธีในลีลาการสอนของครู โดยพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)

3.4.1 สันทสนา อธิบายให้เห็นชัดแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูให้เห็นกับตา

3.4.2 สมาทปนา ชักจูงให้เห็นจริง ชวนให้คล้อยตามจนต้องยอมรับ และนำไปปฏิบัติ

3.4.3 สมุตเตธนา ใ้ใจให้แกลั้วกล้าบังเกิดกำลังใจให้มีอุตสาหะแข่งขัน มั่นใจว่าจะทำสำเร็จได้ไม่หวั่นและย่อท้อต่อความเหนื่อยยาก

3.4.4 สัมผัสทั้งสเนหา ซโลมใจให้แช่มชื่น ราเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นประโยชน์ที่ตนพึงจะได้รับจากการปฏิบัติ

3.5 โลกบาลธรรม คือ ธรรมที่คุ้มครองโลก และเป็นเทวธรรม ประกอบไปด้วยธรรม 2 ประการ ได้แก่ หิริ คือ ความละอายต่อบาป และความชั่วทั้งปวง ส่วนโอตตปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อบาป และความชั่วทั้งปวง บุคคลที่มีธรรมคู่นี้อยู่ในจิตใจจะไม่กระทำสิ่งใด ๆ ที่เป็นความชั่วทั้งต่อหน้าและลับหลัง เพราะความละอายและเกรงกลัวต่อบาป จะช่วยให้บุคคลในสังคมโลกไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ช่วยให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เดือดร้อนวุ่นวาย

3.6 ธรรมที่ทำให้งาม กล่าวคือ หากผู้ใดปฏิบัติได้ย่อมไม่แสดงกิริยาอาการทुरนทुरายเมื่อต้องอยู่ในสภาวะที่ต้องอดทน ประกอบไปด้วยกัจจกรม 2 ประการ ได้แก่ ขันติ คือ ความอดทน อดได้ทนได้ เพื่อบรรลุความดีงามและความมุ่งหมายอันชอบ ส่วนโสรัจจะ คือ ความสงบเสงี่ยม มีอัธยาศัยดีงาม รักความประณีตหมดจดเรียบร้อยงดงาม

3.7 อิทธิบาท 4 คือ ธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หลักธรรมสำหรับการ “ครองงาน” มี 4 ประการ คือ

3.7.1 ฉันทะ คือ ความยินดีพอใจรักใคร่ใฝ่ใจ รักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะ ทำให้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้น

3.7.2 วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม ขยันหมั่นเพียรประกอบกิจการงานนั้น ๆ อย่าง เข้มแข็งอดทน เอาธุระไม่ทอดถอย

3.7.3 จิตตะ คือ การตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่กระทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาจิตใจฝักใฝ่ ไม่ปล่อยใจฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป

3.7.4 วิมังสา คือ ความไตร่ตรองหรือทดลอง หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหา เหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ได้กระทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง

3.8 สังคหวัตถุ 4 คือ หลักธรรมที่ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน เป็นหลักธรรมที่ก่อให้เกิด ความสามัคคี และเป็นหลักธรรมที่ช่วยสร้างมนุษยสัมพันธ์ของบุคคลทุกชั้นวรรณะ หลักธรรมนี้เรียกอีก อย่างว่าเป็น “ธรรมสำหรับการครองคน” หรือ “ธรรมสำหรับการสงเคราะห์สร้างไมตรี” มี 4 ประการ คือ

3.8.1 ทาน คือ การให้แบ่งปันสิ่งของที่ควรให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การให้ความรู้ การให้ คำแนะนำสั่งสอน หรือกล่าวอย่างง่ายว่า เป็นการให้ทั้งสิ่งของและวิทยาทาน

3.8.2 ปิยวาจา คือ การเจรจากันด้วยถ้อยคำที่สุภาพอ่อนหวาน สมานใจ เป็นคำพูดที่ แสดงประโยชน์ มีเหตุมีผล

3.8.3 อัตจริยา คือ การประพฤติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน ตลอดจนการแก้ไขปรับปรุง ส่งเสริมทางจริยธรรมด้วย

3.8.4 สมานัตตตา คือ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติต่อกันอย่างสม่ำเสมอ ร่วม รับรู้ ร่วมแก้ไขทุกข์สุข หรือเป็นการนำตนของเราเข้าไปสมานไมตรีกับบุคคลนั้น ๆ เพื่อให้ง่ายต่อการ จดจำคุณธรรมทั้งสี่ประการ จึงขอให้ผู้ที่ศึกษาหลักธรรมนี้จดจำข้อความต่อไปนี้ คือ “โอบอ้อมอารี วจี ไพเราะ สงเคราะห์การทำงาน สมานไมตรี”

3.9 พรหมวิหาร 4 คือ หลักธรรมประจำใจอันประเสริฐ เป็นหลักความประพฤติที่ประเสริฐ บริสุทธ์ เป็นธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจ และกำกับความประพฤติ เพื่อให้ปฏิบัติตนต่อมนุษย์และสัตว์

โดยชอบหรือเรียกอย่างง่าย ๆ ว่าเป็น “ธรรมเครื่องอยู่ของพรหม” หรือ “ธรรมของผู้ใหญ่ปกครองผู้น้อย” มี 4 ประการ คือ

3.9.1 เมตตา คือ ความรักใคร่ ความปรารถนาดีอยากให้เขามีสุข มีจิตอันแผ่ไมตรี และคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์และสัตว์ทั่วหน้า

3.9.2 กรุณา คือ ความสงสาร การคิดช่วยให้พ้นจากความทุกข์ทรมาน การใส่ใจในอันที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

3.9.3 มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขความเจริญก้าวหน้ามีจิตผ่องใสบันเทิงกอบประด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีความสุขความเจริญองกงามยิ่ง ๆ ขึ้นไป

3.9.4 อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง อันจะทำให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมไม่เอนเอียงด้วยความรักหรือความชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ได้กระทำแล้วอันควรได้รับผลดีหรือผลชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนได้ประกอบ สามารถวางเฉยสงบใจมองดูในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว หรือเขาสมควรได้รับผลอันสมกับมารับผิดชอบของตน

3.10 สันโดษ หรือสันโดษ หมายถึง ความยินดีพอใจตามมีตามได้ตามกำลัง และความจำเป็นของตน การดำรงชีวิตอยู่ของตน สังคมในปัจจุบันถูกเหตุปัจจัยต่าง ๆ หลากหลายมากระทบกระทั่งเบียดเบียนอยู่ทุกเมื่อ ซึ่งล้วนทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยความยากลำบาก ไม่สามารถดำเนินชีวิตตามสมควรแก่อัตภาพที่ควรจะเป็นให้อยู่ดีมีสุขได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ครูจึงต้องทบทวนถึงแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติของตนเพื่อประคับประคองตนให้รอดพ้นจากภัยพิบัติทั้งปวง มีความอยู่ดีมีสุขตามสมควรด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรม คือ ความสันโดษ โดยทั่วไปมี 3 ประการ คือ

3.10.1 ยถาลาภสันโดษ หมายถึง ยินดีตามได้ คือ ความยินดีตามที่ตนได้มา ไม่ว่าสิ่งที่ได้มานั้นจะหยาบหรือปราณีตแค่ไหนก็ยินดีพอใจด้วยสิ่งนั้น

3.10.2 ยถาลาภสันโดษ หมายถึง ยินดีตามกำลัง คือ ยินดีแต่พอแก่กำลังร่างกายสุขภาพและวิสัยของตน มีความพอใจในการจัดสรรหน้าที่การงาน จัดสรรการศึกษาศิลปวิทยา และจัดสรรคุณธรรมเพื่อปฏิบัติให้สมกับกำลังสติปัญญาของตนเอง

3.10.3 ยถาสารูปสันโดษ หมายถึง ความยินดีตามควร คือยินดีตามที่เหมาะสมกับภาระฐานะ แนวทางชีวิต และจุดหมายแห่งการบำเพ็ญกิจของตน

3.11 มรรค 8 หมายถึง ทางปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ เพื่อแก้ปัญหาชีวิต และปัญหาสังคม หรือเป็นทางปฏิบัติสายกลาง 8 ประการ คือ

3.11.1 สัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบ เช่น เห็นว่าทำดีย่อมได้รับผลดี ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว เป็นต้น

3.11.2 สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ เช่น ดำริออกจากกาม ไม่มัวเมาในรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส เป็นต้น

3.11.3 สัมมาวาจา คือ การเจรจาชอบ เช่น เว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพื่อเจ้า เป็นต้น

3.11.4 สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำชอบ หมายถึง เป็นการทำงานที่ปราศจากโทษทั้งปวง เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ และไม่ประพฤติผิดประเวณี เป็นต้น

3.11.5 สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพ ไม่ทำมาหากินในทางที่ผิดศีลธรรม และผิดกฎหมาย

3.11.6 สัมมาวายามะ คือ ความเพียรพยายามชอบ เป็นการเพียรพยายามมิให้ความชั่วเกิด เพียรละความชั่ว เพียรกระทำความดี และเพียรรักษาความดี

3.11.7 สัมมาสติ คือ ความระลึกชอบ เป็นการระลึกในสิ่งที่เป็นบุญ เป็นกุศลต่าง ๆ

3.11.8 สัมมาสมาธิ คือ ความตั้งใจชอบ เป็นความตั้งใจให้มีอารมณ์สงบ ระงับโลก โภจร หลง ทั้งปวง มรรคทั้ง 8 ประการนี้ จัดเข้าเป็น “ไตรสิกขา” คือ ศีล สมาธิ และปัญญาได้ดังนี้

ศีล ได้แก่ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ

สมาธิ ได้แก่ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ

ปัญญา ได้แก่ สัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ

3.12 คติ 4 เป็นความยุติธรรม เว้นจากความลำเอียง ความประพฤติที่คลาดเคลื่อนไปจากธรรม 4 ประการ ได้แก่

3.12.1 ฉันทาคติ คือ ความลำเอียง เพราะความรัก ความชอบพอกัน

3.12.2 โทสาคติ คือ ความลำเอียง เพราะความพยาบาท หรือเพราะความโกรธเกลียดชังกัน

3.12.3 โมหาคติ คือ ความลำเอียง เพราะความหลง ความเขลา หรือเพราะความสำคัญผิด

3.12.4 ภัยาคติ คือ ความลำเอียง เพราะความกลัวภัยจะมาสู่ตนเอง หรือลำเอียงเพราะความเกรงกลัวอิทธิพลต่าง ๆ บุคคลที่เป็นผู้นำ ผู้ปกครองคนหมู่มาก ตลอดจนครูอาจารย์ทั้งหลายจึงควรพยายามสลัดตัดทิ้งความลำเอียงออกไปให้มากที่สุด จนกระทั่งสามารถทำได้อย่างหมดสิ้น

3.13 อบายมุข 6 คือ ทางแห่งความเสื่อมหรือทางแห่งความฉิบหาย กล่าวคือ หากบุคคลได้ยึดถือปฏิบัติแล้วจะเกิดความเสื่อม ความฉิบหาย 6 ทาง คือ

3.13.1 ติดสุราและของมีนเมา มีโทษ 6 ประการ คือ

1) เสียทรัพย์	2) เกิดการทะเลาะวิวาท
3) ทำลายสุขภาพ	4) เสื่อมเกียรติ เสียชื่อเสียง
5) ไม่รู้จักอาย	6) บั่นทอนสติปัญญา

3.13.2 การเที่ยวกลางคืน มีโทษ 6 ประการ คือ

1) เป็นการไม่รักษาตน	2) เป็นการไม่รักษาลูกเมีย
3) เป็นการไม่รักษาทรัพย์สมบัติ	4) เป็นที่ระแวงสงสัย
5) เป็นเป้าให้เขาใส่ความ หรือข่าวดูเสีย	6) เป็นที่มาของความเดือดร้อน

3.13.3 ติดเที่ยวดูการละเล่น ทำให้เสื่อมเสีย เสียเวลา เสียเงิน ใจเป็นกังวล ทั้ง 6 กรณี คือ

1) รำที่ไหนไปที่นั่น	2) ขับร้องที่ไหนไปที่นั่น
3) ดัดสีตีเป่าที่ไหนไปที่นั่น	4) เสภาที่ไหนไปที่นั่น
5) เพลงที่ไหนไปที่นั่น	6) เกิดเทิงที่ไหนไปที่นั่น

3.13.4 เล่นการพนัน มีโทษ 6 ประการ คือ

1) เมื่อชนะย่อมก่อเวร	2) เมื่อแพ้ย่อมเสียตายทรัพย์ที่เสียไป
3) ทรัพย์หมด	4) ไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ
5) เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อน	6) ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย

3.13.5 คบคนชั่วเป็นมิตร มีโทษตามบุคคลที่คบ 6 อย่าง คือ

- 1) ทำให้เป็นนักเลงการพนัน
- 2) ทำให้เป็นนักเลงเจ้าชู้
- 3) ทำให้เป็นนักเลงเหล้า
- 4) ทำให้เป็นคนหลอกลวงเขาด้วยของปลอม
- 5) ทำให้เป็นคนหลอกลวงเขาซึ่งหน้า
- 6) ทำให้เป็นนักเลงหัวไม้

3.13.6 เกียจคร้านการทำงาน มีโทษเพราะเสียงานและเสียเวลา ทั้ง 6 กรณี คือ

- 1) มักอ้างว่าหนาวหนักแล้วไม่ทำงาน
- 2) มักอ้างว่าร้อนหนักแล้วไม่ทำงาน
- 3) มักอ้างว่าเย็นแล้วไม่ทำงาน
- 4) มักอ้างว่ายังเข้านักแล้วไม่ทำงาน
- 5) มักอ้างว่าหิวหนักแล้วไม่ทำงาน
- 6) มักอ้างว่าอึมนักแล้วไม่ทำงาน

3.14 ขรवासธรรม 4 คือ หลักธรรมสำหรับครองเรือน หรือหลักธรรมสำหรับการครองตน 4 ประการ คือ

3.14.1 สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์จริงใจต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อบุคคลอื่น ๆ รวมทั้งความซื่อสัตย์จริงใจต่อชาติบ้านเมือง

3.14.2 ทมะ คือ การฝึกตน การข่มใจ การบังคับตน การฝึกนิสัย การรู้จักควบคุมจิตใจปรับปรุงตนเองให้เจริญก้าวหน้าด้วยการใช้สติ

3.14.3 ขันติ คือ การอดทน อดกลั้น การกระทำหน้าที่ด้วยความขยันขันแข็งไม่ทอดทิ้ง

3.14.4 จาคะ คือ ความเสียสละ สละความสุขความสบาย และเสียสละประโยชน์ส่วนตน มีจิตใจกว้างขวาง พร้อมทั้งจะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น

3.15 อริยวัฑฒิ หรืออารยวัฑฒิ 5 คือ หลักความเจริญของอารยชน หรือความเจริญอย่างประเสริฐ 5 ประการ ได้แก่

3.15.1 ศรัทธา คือ ความเชื่อความมั่นใจในหลักแห่งความจริงความดี

3.15.2 ศีล คือ ความประพฤติมีวินัย เลี้ยงชีพด้วยความสุจริต

3.15.3 สุตะ คือ การเล่าเรียนสดับฟังศึกษาหาความรู้

3.15.4 จาคะ คือ การเอื้อเฟื้อ การเผื่อแผ่เสียสละ มีน้ำใจช่วยเหลือ ใจกว้าง พร้อมทั้งจะรับฟังและร่วมมือ ไม่คับแคบเอาแต่ตัว

3.15.5 ปัญญา คือ ความรอบรู้ รู้คิด รู้พิจารณา เข้าใจเหตุผล รู้จักโลกและชีวิตตามความเป็นจริง

3.16 ความเป็นพหุสูต คือ ผู้มีความรู้ มีความฉลาด ได้ศึกษาและอบรมคัมภีร์ และจากการได้ยินได้ฟัง ซึ่งเป็นความสมบูรณ์ ประกอบด้วยคุณสมบัติ 5 ประการ ได้แก่

3.16.1 พหุสัจจะ คือ ความตั้งใจฟัง มีนิสัยชอบฟัง ชอบอ่าน ชอบค้นคว้า

3.16.2 ธตา คือ ความตั้งใจจำ จึงมีความจำดี รู้จักกับสาระสำคัญ

3.16.3 วจสา ปริจิตา คือ ความตั้งใจท่อง จนจดจำได้แม่นยำ

3.16.4 มนสาอนุเบกขา คือ ตั้งใจขบคิด ใส่ใจคิดตรึกตรองหาเหตุผลให้เข้าใจ ตลอดจนนำไปใช้ประโยชน์ได้

3.16.5 ทิฏฐิยา สุปฏิวิธธา คือ ความแทงตลอดด้วยปัญญา เข้าใจแจ่มแจ้งทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ

3.17 สंपุริสธรรม 7 คือ ธรรมของสัตบุรุษ หรือธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ หรือคุณสมบัติของคนดี ซึ่งประกอบด้วยคุณธรรม 7 ประการ ได้แก่

3.17.1 รั้งมัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักหลักความจริง รู้หลักการ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล

3.17.2 อดัตถัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักผล รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ

3.17.3 อดัตถัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักตน กล่าวคือ รู้ฐานะ ภาวะเพศ กำลังความรู้ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม รู้ที่จะแก้ไขปรับปรุง

3.17.4 มัตถัญญตา คือ ความรู้จักประมาณ รู้จักความพอดี

3.17.5 กาลัญญตา คือ ความรู้จักเวลา กล่าวคือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจการกระทำหน้าที่การงาน

3.17.6 ปริสัญญตา คือ ความรู้จักชุมชน รู้จักที่ประชุม รู้กิจที่จะต้องประพฤติต่อชุมชนนั้น ๆ

3.17.7 บุคคลัญญตา หรือ บุคคลปโรปริญญตา คือ ความรู้จักบุคคล กล่าวคือ รู้ความแตกต่างแห่งบุคคล รู้อัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรมของบุคคลนั้น ๆ

3.18 ทศพิธราชธรรม หรือราชธรรม 10 คือ หลักธรรมสำหรับพระราชา นักบริหาร นักปกครองบ้านเมือง และผู้ที่มีหน้าที่ในการปกครองดูแลผู้อื่น มีหลักคุณธรรม 10 ประการ คือ

3.18.1 ทาน คือ การให้ การสละทรัพย์สินสิ่งของ การบำรุงเลี้ยง การช่วยเหลือ แบ่งเป็น 3 ประเภท

1) วัตถุทาน คือ การให้วัตถุสิ่งของ

2) ธรรมทาน คือ การให้ความรู้

3) อภัยทาน คือ การให้อภัย ไม่คิดพยาบาท

3.18.2 ศีล คือ ความประพฤติเรียบร้อย สวรรมกาย วาจา ประกอบการงานที่สุจริตทั้งปวง

3.18.3 บริจาค คือ การเสียสละความสุขความสบายของตน เพื่อประโยชน์สุขของผู้อยู่ในความปกครองดูแล

3.18.4 อาชวะระ คือ ความซื่อตรง มีความซื่อสัตย์จริงใจ ปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

3.18.5 มัทวะระ คือ ความสุภาพอ่อนโยน มีอัธยาศัยงดงาม ไม่เย่อหยิ่ง ไม่ถือตน ท่วงทีกิริยาอาการสุภาพนุ่มนวลน่ายำเกรง

3.18.6 ตบะ คือ การระงับยับยั้งมิให้กิเลสเข้าครอบงำ ไม่หมกมุ่นในความสุขสำราญ มีความเป็นอยู่อย่างธรรมดา

3.18.7 อักโกระ คือ ความไม่โกรธ ไม่ลุแก่อำนาจความโกรธ จนเป็นเหตุให้กระทำการต่าง ๆ ผิดพลาดเสียธรรม มีเมตตาประจําใจ

3.18.8 อวหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียน ไม่บีบบังคับกดขี่ ไม่หลงระเหิงอำนาจ ไม่หลงโทษผู้ใดด้วยความอาฆาตเกลียดชัง

3.18.9 ชันตี คือ ความอดทน อดทนต่อความยากลำบาก อดทนต่อความตรากตรำ อดทนต่อการย่ำแย่เหยียนด้วยคำพูดต่าง ๆ

3.18.10 อวิโรธนะ คือ ความไม่ประพฤติผิดธรรม ไม่หวั่นไหวต่อลาภสักการะใด ๆ ยึดมั่นในธรรม ตลอดจนไม่ประพฤติให้คลาดเคลื่อนไปจากขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม

สรุป

วิชาชีพครูได้รับการยกย่องและจัดเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีความจำเป็นต่อสังคม เป็นอาชีพที่ช่วยสร้างสรรค์จรรโลงให้สังคมเป็นไปในทางที่ปรารถนา ฉะนั้น กลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพจึงต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับที่สูงเช่นกัน ยิ่งสังคมยกย่อง เคารพ และไว้วางใจผู้ประกอบวิชาชีพครูมากเท่าใด ผู้ประกอบวิชาชีพครูก็ต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับความเคารพเชื่อถือไว้วางใจเพียงนั้น การกำหนดจรรยาบรรณครูหรือจรรยาบรรณวิชาชีพครูจึงเป็นมาตรการหนึ่งที่ใช้ควบคุมความประพฤติปฏิบัติตนของผู้ประกอบวิชาชีพครู

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 2 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 2

ตอนที่ 3 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของครู

แนวคิด

ครูและผู้ประกอบวิชาชีพครูควรเข้าใจความหมายของคุณธรรม ความสำคัญของคุณธรรม ตลอดจนหลักธรรมเพื่อความเป็นครู การพัฒนาคุณธรรมของครูให้เจริญงอกงามเป็นสิ่งที่ควรทำ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีต่อ ๆ ไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของครูโดยสถาบันผลิตครู

สถาบันผลิตครูเป็นหน่วยงานแรกที่มีบทบาทสำคัญต่อการปลูกฝังคุณความดีต่าง ๆ ให้แก่บุคคลที่จะไปประกอบวิชาชีพครูทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน ทั้งนี้เพราะก่อนที่นักศึกษาจะสำเร็จการศึกษาเพื่อออกไปเป็นครูนั้นจะต้องใช้เวลาในการศึกษาศิลปวิทยาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิชาชีพครู และต้องผ่านการฝึกอบรมต่าง ๆ อย่างน้อยเป็นเวลา 4 ปี หรือมากกว่า การปลูกปั้นบุคคลเพื่อออกไปประกอบวิชาชีพครูนั้น มิใช่เพียงแค่การสั่งสอนศิลปวิทยาการที่เกี่ยวกับงานวิชาชีพครูก็เป็นการเพียงพอแล้ว แต่สิ่งสำคัญที่สถาบันผลิตครูต้องตระหนัก คือ การปลูกฝังคุณธรรมความเป็นครูที่ดีให้แก่ศึกษาอันมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่า และถ้าหากพิจารณาให้ถ่องแท้แล้วจะมีความสำคัญยิ่งกว่าด้วย ทั้งนี้เพราะถ้าหากผู้ที่เป็นครูคนใดมีความรู้ความสามารถสูง พยายามใช้ความรู้ความสามารถของตนเพื่อหาประโยชน์ให้แก่ตนจนไม่คำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่นและในที่สุดทำความเดือดร้อนให้กับบุคคลอื่น ผลที่ตามมาก็คือ ผู้เป็นครูคนนั้นจะต้องได้รับความเดือดร้อนในภายหลัง เช่น อาจถูกให้ออกจากราชการและต้องรับโทษทัณฑ์ตามควรแก่กรณี เป็นต้น ดังนั้นการปลูกฝังคุณความดีให้กับนักศึกษาที่กำลังศึกษาวิชาชีพครูในสถาบันผลิตครูจึงเป็นงานที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณธรรมของครูทั้งปัจจุบันและอนาคต

สำหรับวิธีการพัฒนาคุณธรรมความเป็นครูที่สถาบันผลิตครูสามารถกระทำได้มีหลายวิธีดังเช่น

- การคัดเลือกนักเรียนเข้าศึกษาวิชาชีพครูนั้นจะต้องพยายามคัดเลือกคนดี คนเก่ง และมีศรัทธาต่อวิชาชีพครูอย่างแท้จริง มิใช่รับนักเรียนที่ไม่สามารถเลือกเรียนวิชาสาขาอื่น ๆ ได้แล้วเข้ามาเรียนวิชาชีพครู
- เมื่อคัดเลือกนักเรียนเข้ามาเรียนวิชาชีพครูแล้ว สถาบันผลิตครูจะต้องให้การอบรมปลูกฝังคุณธรรมความเป็นครูอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ
- คณาจารย์ที่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนนักศึกษาวิชาชีพครูจะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแม่พิมพ์หรือแบบอย่างที่ดีเพื่อให้ศิษย์ได้จดจำรูปแบบของความเป็นครูที่ดีตลอดไป
- หลักสูตรการเรียนการสอนวิชาชีพครูทุกวิชาจะต้องเน้นคุณธรรมความเป็นครูที่ดีและถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสาขาวิชานั้น ๆ ด้วย มิใช่มุ่งเน้นแต่ความเป็นเลิศทางวิชาการสาขานั้น ๆ โดยเฉพาะเท่านั้น
- สถาบันผลิตครูจะต้องจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งสิ่งแวดลอมทางกายภาพและสิ่งแวดลอมทางสังคมภายในสถานศึกษาให้อื้ออำนวยต่อการปลูกฝังคุณธรรมความเป็นครูที่ดีอยู่เสมอ

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของครูโดยหน่วยงานที่ใช้ครู

หน่วยงานที่ใช้ครูมีหลายสังกัดและหลายระดับ แต่ละหน่วยงานต่างก็มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณธรรมของครูทั้งสิ้น หน่วยงานใดได้ครูอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถดีและมีคุณธรรมสูง หน่วยงานนั้นก็ประสบความสำเร็จต่อการพัฒนาการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะครูเปรียบเสมือนนักปฏิวัติในสนามรบทางการศึกษา (ดังได้เคยกล่าวไว้แล้วในเรื่องบทบาทของครู) ตรงกันข้ามหากหน่วยงานใดได้ครูอาจารย์ที่ด้อยทั้งคุณภาพและคุณธรรม ผลที่ตามมาก็คือ ความตกต่ำทางด้าน การเรียนการสอน นักเรียนไม่มีคุณภาพ ประชาชนขาดความศรัทธาต่อตัวครูอาจารย์ สถาบันวิชาชีพครูตกต่ำ การพัฒนาสังคมและประเทศชาติเป็นไปอย่างยากลำบาก ด้วยเหตุนี้หน่วยงานที่ใช้ครูทุกสังกัดจึงจำเป็นต้องมีส่วนรับผิดชอบต่อการพัฒนาคุณธรรมของครูและร่วมรับผิดชอบต่อการผลิตครูด้วย

สำหรับวิธีการของหน่วยงานที่ใช้ครูทั้งในระดับสูงและระดับสถานศึกษาที่สามารถช่วยในการพัฒนาคุณธรรมของครูมีหลายวิธี ดังเช่น

- จัดโครงการโดยให้ทุนนักเรียนที่มีผลการเรียนดี มีบุคลิกภาพดี และมีศรัทธาต่อวิชาชีพครูได้เรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษา และให้ทุนศึกษาต่อในสถาบันผลิตครูหลังจากสำเร็จชั้นมัธยมศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาวินิจฉัยแล้วให้รับเข้าทำงานทันที
- คัดเลือกนักเรียนที่มีผลการเรียนดี มีบุคลิกภาพเหมาะสมกับความเป็นครู และมีศรัทธาต่อวิชาชีพครูโดยให้ทุนการศึกษาในสถาบันผลิตครู เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วให้รับเข้าทำงานทันที
- คัดเลือกนักเรียนที่มีผลการเรียนดี มีบุคลิกภาพเหมาะสมกับความเป็นครู และมีศรัทธาต่อวิชาชีพครูเพื่อเข้าศึกษาในสถาบันผลิตครูโดยใช้ทุนส่วนตัวของนักศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วให้รับเข้าทำงานทันที (วิธีการนี้หน่วยงานที่ใช้ครูไม่ต้องเสียงบประมาณแต่มีงานรองรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาอย่างแท้จริง)
- สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครูประจำการอย่างทั่วถึงและเที่ยงธรรม เช่น การมอบหมายงานให้ทำอย่างยุติธรรมและตรงตามความรู้ความสามารถ การพิจารณาความดีความชอบยึดหลักคุณธรรมอย่างแท้จริง เป็นต้น
- การบริหารงานในสถานศึกษาควรยึดหลักการบริหารแบบธรรมาธิปไตย หรือแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะจะช่วยให้สมาชิกทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมและยอมรับความจริงที่เกิดขึ้น
- การใช้กฎระเบียบใด ๆ ต้องให้สมเหตุสมผลและสม่าเสมอ ทั้งนี้ให้ยึดหลักเมตตาธรรมต่อสมาชิกในองค์กรเป็นเบื้องต้น

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของครูโดยองค์กรวิชาชีพครู

อาชีพชั้นสูงหรือวิชาชีพจะต้องมีองค์กรวิชาชีพซึ่งมีหน้าที่โดยรวม คือ คอยควบคุมดูแลความประพฤติและพิทักษ์สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ของสมาชิกในองค์กร องค์กรวิชาชีพของแต่ละวิชาชีพนั้นอาจมีหลายระดับและอาจจัดในรูปของชมรม สมาพันธ์ สมาคม และสภาวิชาชีพ สำหรับองค์กรวิชาชีพครูก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ครูมีองค์กรวิชาชีพในระดับชาติ คือ “คุรุสภา”

องค์กรวิชาชีพครูมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณธรรมของครู โดยสามารถกระทำได้หลายวิธี ดังเช่น

- ส่งเสริมให้มีการวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้จะต้องจัดสรรทุนเพื่อสนับสนุนการวิจัยอย่างกว้างขวาง

- จัดให้มีการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
- ประชาสัมพันธ์กระตุ้นเตือนให้ครูอาจารย์และผู้บริหารสถานศึกษาทุกสังกัดได้มีความรู้ความเข้าใจในจรรยาบรรณครูที่ใช้อยู่ในปัจจุบันอย่างถ่องแท้และต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง
- จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เช่น จัดโครงการประกวดครูผู้สอนดีเด่นในแต่ละสาขาวิชา หรือคัดเลือกครูดีเด่นประจำปีในระดับต่าง ๆ เป็นต้น
- จัดกิจกรรมเพื่อเสริมความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ตลอดทั้งความรู้ทั่ว ๆ ไปให้แก่ครูอาจารย์อย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง
- ประกาศเกียรติคุณแก่ครูอาจารย์ผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมดีเด่นในด้านต่าง ๆ โดยให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นผู้คัดเลือกให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด (วิธีการนี้ต่างจากการประกวดครูผู้สอนดีเด่น กล่าวคือ การประกวดครูผู้สอนดีเด่นนั้น ผู้เข้าโครงการมีเวลาเตรียมตัวเตรียมการ แต่การคัดเลือกครูผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมดีเด่นไม่มีโอกาสได้ทราบล่วงหน้ามาก่อน)

จรรยาบรรณวิชาชีพครู

จรรยาบรรณครู หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับความประพฤติหรือการปฏิบัติตนของการประกอบวิชาชีพครู เพื่อรักษาหรือส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของความเป็นครู

จรรยาบรรณของครูอย่างเป็นทางการกำหนดขึ้นครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช 2506 โดยหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ซึ่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และเป็นประธานกรรมการอำนวยการคุรุสภาในขณะนั้น ได้ออกระเบียบจรรยาบรรณสำหรับครูไทยขึ้นพร้อม ๆ กัน 2 ฉบับ คือ

1. ฉบับที่ 1 เรียกว่า “ระเบียบคุรุสภาว่าด้วยวินัยตามระเบียบประเพณีครู พ.ศ. 2506”
2. ฉบับที่ 2 เรียกว่า “ระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณตามระเบียบประเพณีครู พ.ศ. 2506”
3. ฉบับที่ 3 เรียกว่า “ระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีของครู พ.ศ. 2526”
4. ฉบับที่ 4 เรียกว่า “ระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539”
5. ฉบับที่ 5 เรียกว่า “ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548”

สำหรับจรรยาบรรณวิชาชีพครูฉบับที่ 5 นี้ ออกตามความในมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (11) (จ) (ณ) มาตรา 49 และมาตร 50 แห่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2548 ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2548 และมีผลบังคับใช้วันที่ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เฉพาะในส่วนที่เป็นจรรยาบรรณของวิชาชีพนั้นประกอบด้วยข้อกำหนด 9 ข้อ ดังนี้

จรรยาบรรณต่อตนเอง

1. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ

2. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ

3. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า
4. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วย ความบริสุทธิ์ใจ
5. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ
6. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์และผู้รับบริการ
7. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ

จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

8. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

จรรยาบรรณต่อสังคม

9. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ข้อที่น่าสังเกตของจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพครูฉบับนี้ คือ

1. จำแนกจรรยาบรรณของครูออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) จรรยาบรรณต่อตนเอง 2) จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ 3) จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ 4) จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และ 5) จรรยาบรรณต่อสังคม

2. กำหนดให้ครูต้องรับผิดชอบต่อตนเอง วิชาชีพ และผู้รับบริการ ตามจรรยาบรรณข้อ 1 – 7 หากครูไม่ปฏิบัติตามหรือละเมิดข้อกำหนดถือว่ามีความผิดทางวินัยหรือทางอาญาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองทาง ทั้งนี้เพราะจรรยาบรรณทั้ง 7 ข้อ ดังกล่าวใช้คำว่า “ต้อง” แสดงให้เห็นว่าครูจะหลีกเลี่ยงหรือฝ่าฝืนมิได้

3. จรรยาบรรณครูข้อ 8 – 9 เป็นข้อกำหนดที่มีได้ถือว่าเป็นวินัย แต่เป็น “จรรยาบรรณ” ของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาที่พึงปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพหรือต่อสังคม ทั้งนี้เพราะใช้คำว่า “พึง” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่จำเป็นต้องกระทำเสมอ เพียงแต่ให้กระทำบ้างตามโอกาสอันควร

คุณลักษณะครูที่ดี

คุณลักษณะครูที่ดี เหนือสิ่งอื่นใด ขออัญเชิญพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชซึ่งพระราชทานแก่ครูอาวุโส ประจำปีพุทธศักราช 2522 เมื่อวันที่อังคารที่ 28 ตุลาคม พ.ศ.2523 (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2541) มีข้อความเกี่ยวข้องกับลักษณะครูที่ดีตอนหนึ่งว่า “...ครูที่แท้จริงนั้นต้องเป็นผู้ที่กระทำแต่ความดี คือ

- ต้องหมั่นขยันอุตสาหะพากเพียร
- ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ
- ต้องหนักแน่น อดทน อดกลั้น

- ต้องรักษาวินัย สำรวม ระวังความประพฤติของตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดีงาม
- ต้องปลื้มใจปลื้มใจออกจากความสบาย และความสนุกสนานร่าเริงที่ไม่ควรแก่เกียรติภูมิของตน
- ต้องตั้งใจให้มั่นคงและแน่วแน่
- ต้องรักษาความซื่อสัตย์ รักษาความจริงใจ
- ต้องมีเมตตาและหวังดี
- ต้องวางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ
- ต้องหมั่นอบรมปัญญาให้เพิ่มพูนสมบูรณ์ขึ้นทั้งในด้านวิชาการ และความฉลาดรอบรู้ในการให้เหตุผลและผล...”

คุณลักษณะที่ดีของครู หมายถึง เครื่องหมายหรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นความดี หรือลักษณะที่ดีของครู และเป็นลักษณะที่ต้องการของสังคม

ลักษณะครูที่ดี ควรมีความรักและความเมตตาต่อศิษย์ มีความเสียสละ หมั่นเพียรศึกษาปรับปรุงวิธีการสอน เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ต้องมีความเข้าใจและเอาใจใส่ตัวศิษย์ทุกคน เป็นกำลังใจและช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับศิษย์เพื่อให้เขาเป็นคนใฝ่เรียนรู้ เป็นแบบอย่างที่ดี มีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณของความเป็นครู สามารถถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี มีวิธีการสอนที่หลากหลาย มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความยุติธรรม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมถึงยอมรับและเข้าใจความแตกต่างของเด็กแต่ละคนด้วย

ลักษณะครูที่ดี

1. ลักษณะครูที่ดีจากผลการวิจัย

กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำการวิจัยเรื่องของครูที่ดีโดยการสอบถามจากบุคคลหลายฝ่าย คือ นักเรียน ครู ผู้บริหารการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ศึกษานิเทศก์ และผู้ปกครอง ใช้เวลาในการวิจัย พ.ศ.2518 – พ.ศ.2520: ซึ่งเป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่ทำการวิจัยเรื่องลักษณะของครูที่ดีที่ได้กระทำในวงกว้าง ผลจากการวิจัยลักษณะของครูที่ดี สรุปผลได้ดังนี้ (กรมการฝึกหัดครู 2520: 363 – 371)

1. ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ได้แก่ ความเที่ยงธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต การตรงต่อเวลา ร่าเริงแจ่มใส รู้จักเสียสละ วาจาสุภาพเรียบร้อย เป็นกันเองกับเด็กและเข้ากับเด็กได้ เป็นตัวอย่างในการประพฤติดี มีมนุษยสัมพันธ์ แต่งกายเรียบร้อย มีบุคลิกลักษณะที่ดี มีวาจาสุภาพอ่อนโยน เว้นจากอบายมุขต่าง ๆ ไม่ทำตัวเสเพล มีระเบียบวินัย อารมณ์มั่นคง มีความปรานี รู้จักปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นคนมีเหตุผล รู้จักสิทธิและหน้าที่

2. ด้านความยึดมั่นในสัญญาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อันเป็นหลักสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นครูที่ให้การศึกษาก่อนูชนของชาติ ให้มีความรักและห่วงแหนในสิ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นไทย

3. ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน รู้จักเตรียมการสอนเพื่อให้การสอนและการเรียนของนักเรียนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ เอาใจใส่การสอน อบรมความประพฤติ และปลูกฝังค่านิยมดีงามให้แก่นักเรียน มีความขยันขันแข็ง มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีความศรัทธาต่ออาชีพครู อุทิศตัวเพื่อราชการ มีสุขภาพทางกายและจิตใจที่ดี รู้จักติดต่อกับผู้ปกครอง และพยายามเข้าใจเด็ก

4. ความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร รู้จักหลักการพูด การอภิปรายบทเรียนแจ่มชัด รู้จักใช้ภาษาถูกต้อง

5. เอาใจใส่ค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ รู้และตามความเคลื่อนไหวทางการศึกษาอยู่เสมอ โดยเฉพาะแผนการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตร รู้จักปรับวิธีการสอนแบบใหม่และเหมาะสมอยู่ตลอดเวลา

การเป็นครูสอนให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ ความรู้คู่คุณธรรม มิใช่เป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย การเป็นครูที่ดีต้องอาศัยความอดทน เสียสละ มีเมตตา ซึ่งเป็นคุณสมบัติเพียงส่วนหนึ่งของความเป็นครูที่ดี คุณลักษณะของครูที่ดีมีหลายประการ ซึ่งจะได้นำมากล่าวถึงลักษณะของครูที่ดีตามคำสอนในพุทธศาสนา ลักษณะของครูที่ดี

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะครูดีในประเทศไทยของนักการศึกษาหลายท่าน ดิเรก พรสีมา และคณะ (2543) พบว่าครูที่ดีควรมีลักษณะที่จำเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะ

1.1 ต้องมีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู และพร้อมที่จะพัฒนาวิชาชีพของตนอยู่เสมอ
1.2 ประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียนทั้งด้านศีลธรรม วัฒนธรรม กิจนิสัย สุชนิสัย และอุปนิสัย มีความเป็นประชาธิปไตย

1.3 ใฝ่หาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

1.4 มีความเมตตาแก่ศิษย์ และเห็นคุณค่าของศิษย์

1.5 มีสุขภาพสมบูรณ์

1.6 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางวิชาการ สามารถใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

1.7 มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน สามารถเป็นผู้นำชุมชนได้

1.8 ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ภาษา และการวิจัยเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง

1.9 สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นครูแบบใหม่ในระบบสากลได้ คือ การรู้ในวิทยาการด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น มีความหลากหลายเพื่อตอบสนองผู้เรียนเป็นหลัก สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ และสร้างสรรค์ข้อมูลสะท้อนกลับสู่ผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเป็นครูที่เข้าหาผู้เรียนและชุมชนได้มากขึ้น

2. ด้านความรู้ของครู

2.1 ครูต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในวิชาที่สอนอย่างแท้จริง สามารถเชื่อมโยงทฤษฎีในศาสตร์ความรู้มาสู่การปฏิบัติได้ ทั้งการปฏิบัติในระดับสากลและในระดับท้องถิ่น

2.2 มีความรู้ด้านการวิจัย วิทยาการคอมพิวเตอร์ และภาษาเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้

2.3 มีความรู้เรื่องเทคนิคการสอน จิตวิทยา การวัดผลและประเมินผล และสามารถประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.4 รู้ข้อมูลข่าวสารรอบตัว และเรื่องราวในท้องถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และฝึกผู้เรียนคิดวิเคราะห์วิจารณ์ได้

3. ด้านการถ่ายทอดของครู

3.1 สามารถประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ เพื่อจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียน สามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และการเรียนรู้ต่อไปได้

3.2 สามารถอบรมบ่มนิสัยให้ผู้เรียนมีศีลธรรม วัฒนธรรม กิจนิสัย สุขนิสัย และอุปนิสัย รวมทั้งรักในความเป็นประชาธิปไตย เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.3 สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนใฝ่รู้ ก้าวทันเทคโนโลยี ตลอดจนสามารถใช้ภาษาสื่อสารกันได้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ และสามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

3.4 สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมองกว้าง คิดไกล และมีวิจรรณญาณที่จะวิเคราะห์และเลือกใช้ข่าวสารข้อมูลให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองได้

3.5 พัฒนาผู้เรียนเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาชุมชน และแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนได้

สรุปได้ว่าครูดีจะต้องมีคุณลักษณะที่ดีทั้งใจ คือ มีความศรัทธาในวิชาชีพครู มีจิตใจเมตตา มีศีลธรรม และกายที่ดี คือ มีสุขภาพสมบูรณ์ พัฒนาตัวเองให้ทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในปัจจุบัน พร้อมทั้งพัฒนานักเรียนให้รู้และใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการแสวงหาความรู้ให้ตัวเองได้ ครูต้องเข้าใจชุมชนและเข้าหาชุมชนมากขึ้น และสามารถให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้พัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนได้

คณะกรรมการส่งเสริมวิชาชีพครูได้กำหนดว่าบุคคลที่ประกอบวิชาชีพครูควรมีความรัก ความเมตตาและความปรารถนาดี มีความเสียสละ และอุทิศตนและเวลาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้เจริญเติบโตและมีพัฒนาการในทุกด้าน ทั้งควรมีลักษณะอย่างน้อย 4 ประการ คือ 1 รอบรู้ 2 สอนดี 3 มีคุณธรรม จรรยาบรรณ 4 มุ่งมั่นพัฒนา

1. รอบรู้ คือ จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการที่เกิดขึ้นในสังคมของตนและของโลก มีความรอบรู้ในวิชาชีพของตน เช่น ปรัชญาการศึกษา ประวัติการศึกษา หลักการศึกษา นโยบายการศึกษา แผนและโครงการพัฒนาการศึกษา และจะต้องมีความรู้อย่างเชี่ยวชาญในเรื่องหลักสูตร วิธีสอน และวิธีประเมินผลการศึกษาในวิชาชีพ หรือกิจการที่ตนรับผิดชอบ

2. สอนดี คือ จะต้องทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน อีกทั้งสามารถให้บริการแนะแนวในด้านการเรียน การครองตน และการรักษาสุขภาพอนามัย จัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของบ้านเมือง

3. มีคุณธรรม จรรยาบรรณ คือ มีศรัทธาในวิชาชีพครู ตั้งใจใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ เพื่อให้บริการแก่นักเรียนและสังคม มีความซื่อสัตย์ต่อหลักการของอาชีพครู มีความรับผิดชอบในด้านการศึกษาต่อสังคม ชุมชน และนักเรียน มีความรัก ความเมตตาและความปรารถนาดีต่อนักเรียน อุทิศตนและเวลาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้รับความเจริญเติบโตและพัฒนาการในทุกด้าน

4. มุ่งมั่นพัฒนา คือ รู้จักสำรวจและปรับปรุงตนเอง สนใจใฝ่รู้ และศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ รู้จักเพิ่มพูนวิทยฐานะของตน คิดค้นและทดลองใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนด้วย

2. ลักษณะครูที่ดีในทัศนะ

ดังนี้

ในทัศนะของครูที่ดีซึ่ง ส.ศิวรัตน์ (2516: 26-42) กล่าวถึงลักษณะของครูไทยในอุดมคติไว้

1. รู้วิชาที่ตนสอนเป็นอย่างดี
2. ส่งเสริมให้นักเรียนสนใจการเรียน
3. ชอบวิชาที่ตนสอน
4. มีความจำดีพอสมควร
5. มีความรับผิดชอบงาน

จากทัศนะของบุคคลต่าง ๆ ที่กล่าวถึงลักษณะของครูที่ดีจึงสรุปได้ว่า ลักษณะของครูที่ดีมีดังนี้

1. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของคนทั่วไป
2. เป็นคนตรงต่อเวลา
3. การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย
4. บุคลิกภาพดี และการวางตัวดี รู้จักกาลเทศะ
5. เป็นผู้มีความเมตตา
6. เป็นผู้มีความรู้ดี หมั่นศึกษาค้นคว้าหาความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ
7. เป็นผู้มีความเสียสละ และจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น
8. เป็นผู้รู้จักเสียสละ
9. รู้จักดำเนินชีวิตในทางที่ถูกที่ควร
10. มีความขยันหมั่นเพียร ที่ทำงานในทางสุจริต
11. มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
12. มีความรับผิดชอบ
13. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
14. มีความยุติธรรม
15. ยึดมั่นในการทำความดีด้วยกาย วาจา และใจ
16. ส่งเสริมในค่านิยมที่ถูกต้องและดีงาม
17. เป็นครูที่พร้อมด้วย ภูมิความรู้ ภูมิธรรม และภูมิฐาน
18. มีความมั่นคงทางอารมณ์
19. ทำหน้าที่สอนให้ลูกศิษย์เป็นคนดี มีความรู้ และคุณธรรม

การสอนที่ได้ผลและเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่แท้จริงจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ค่านิยม ทัศนคติของผู้เรียนในทางสร้างสรรค์ที่สังคมปรารถนา รู้จักตนเอง รู้จักชีวิต รู้จักนำความรู้ ความเข้าใจและช่วยแก้ปัญหา และเสริมสร้างชีวิตของตนและสังคมให้ดีขึ้น

3. มีอุดมการณ์และจิตวิญญาณของความเป็นครู

3.1 รัก ศรัทธา รักษาไว้ซึ่งเกียรติคุณ เกียรติศักดิ์ และหน้าที่ของความเป็นครู มุ่งมั่น ประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณของครู

3.2 ศึกษาหาความรู้ความเข้าใจให้ถ่องแท้ในกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวกับข้าราชการครู และทิศทางการพัฒนาการศึกษาของรัฐบาล

3.3 ศึกษา เรียนรู้ เข้าใจในศิษย์ มีเมตตากรุณา รับฟังความคิดเห็น อุทิศเวลาให้กับศิษย์ ไม่ละทิ้งการสอน ติดตามแก้ไขปัญหา พัฒนาการเรียนรู้ และความประพฤติของศิษย์ทุกคน

3.4 ประพฤติและปฏิบัติต่อผู้ร่วมวิชาชีพด้วยการยกย่อง ให้เกียรติ เคารพศักดิ์ศรี สิทธิหน้าที่ ช่วยเหลือเกื้อกูล สร้างความสามัคคีให้เกิดในหมู่คณะ

3.5 ตระหนักในบทบาทและคุณค่าของความเป็นครูของแผ่นดิน ติดตามใคร่ครวญปัญหา และแนวทางพัฒนาเยาวชน ประชาชน ชุมชน และชาติบ้านเมือง เสนอแนะ ชี้ทางที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาและการพัฒนา

4. ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ครูโดยสมบูรณ์ด้วยหลักธรรมและหลักวิชาชีพครู

4.1 สอน ฝึกอบรม บ่มนิสัย และพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรมของนักเรียนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษา

4.2 จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีศักยภาพ พัฒนาความรู้ ความสามารถ สังคมคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม และจิตใจอย่างสมบูรณ์

4.3 เข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษาและกิจกรรมนักเรียนเพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาเยาวชน ประชาชน ทรพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในชุมชน

4.4 ยึดมั่น ประพฤติปฏิบัติตามพันธกิจ นโยบาย กฎ ระเบียบของสถานศึกษา เสียสละร่วมปฏิบัติงานในกิจการของสถานศึกษา สร้างสรรค์เกียรติคุณ ชื่อเสียงความเจริญก้าวหน้าให้สถานศึกษา

4.5 ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เผยแพร่ เพื่อพัฒนางานของตนเองและของส่วนรวมให้เจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องเต็มกำลังความสามารถ

5. เพียรพัฒนาตนเองตลอดชีวิต ทั้งทางคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม ทางวิชาการ ทางวิชาชีพครู ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่และการดำเนินชีวิตให้สมกับการเป็นปูชนียบุคคลของสังคม

5.1 มีอุดมการณ์ของชีวิต มุ่งหวังความเจริญก้าวหน้าในชีวิต พัฒนาความรู้ความสามารถในทางวิชาการ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม ประพฤติปฏิบัติตามศีลธรรม ยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนาอย่างเคร่งครัด ดำเนินชีวิตตามครรลองของวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

5.2 มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อสังคม หมั่นบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือเกื้อกูลสังคม

5.3 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเคารพ น่านับถือ ด้วยเป็นผู้ทรงคุณความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม

5.4 ศรัทธา ยึดมั่นในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปฏิบัติงานและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นด้วยวิถีทางประชาธิปไตย ประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบของบ้านเมือง กติกาของสังคม

5.5 ใฝ่ใจในการรักษาสุขภาพกาย สุขภาพจิตของตนและครอบครัว ประพฤติปฏิบัติตนให้เกิดความสงบสุข

6. เป็นพลังสำคัญของชุมชน ในโครงการปัญหาและพัฒนการศึกษา เศรษฐกิจ สังคมของชุมชน ชาติ บ้านเมือง

6.1 ศึกษา วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการเพื่อพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจ สังคมของชุมชนดำเนินการและเสนอแนะให้มีการดำเนินการทางการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมเพื่อความเจริญก้าวหน้าของชุมชน ชาติ บ้านเมือง

6.2 ร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคมปัจจุบันอย่างแท้จริง และร่วมมือกันดำเนินการจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภท ในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ ให้กับเยาวชน ประชาชน ตามสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม

6.3 เป็นผู้นำ ผู้ร่วมงานกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจพอเพียง จิตสำนึกสาธารณะ ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำ การคมนาคม สิ่งแวดล้อม การอาชีพ การตลาด เทคโนโลยีที่เหมาะสม

6.4 ร่วมกิจกรรมในงานของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การปกครอง และวัฒนธรรมประเพณี เพื่อให้งานเหล่านั้นบรรลุผลสัมฤทธิ์

6.5 สนใจเป็นกรณีพิเศษเพื่อรับทราบเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวอันอาจเป็นอันตรายต่อชุมชน ชาติ บ้านเมือง ดำเนินการตามความเหมาะสมเพื่อขจัดภัยอันตรายเหล่านั้นเพื่อความมั่นคงของชาติ

สรุป

การควบคุมความประพฤติหรือการปฏิบัติตนของครูนั้น วิธีการที่ดีที่สุด คือ การสร้างจิตสำนึกหรือการควบคุมทางจิตใจ ครูที่มีคุณธรรม จริยธรรมสูงย่อมเป็นครูที่มีจรรยาบรรณเป็นมาตรฐานวัดมาตรฐานความเป็นครูของผู้ประกอบวิชาชีพครูที่สำคัญยิ่ง กล่าวคือ ครูที่มีคุณธรรมย่อมเป็นครูที่มีจรรยาบรรณที่ดีนั่นเอง

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 3 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 3

ตอนที่ 4 การพัฒนาจิตวิญญาณของความเป็นครู

แนวคิด

การพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูจากภายใน เป็นการสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าของการเป็นครู ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครู-ศิษย์ และความสามารถในการเชื่อมโยงวิชาการสู่ชีวิต เพื่อบ่มเพาะความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของผู้เรียน และเพื่อนำให้เกิดความเป็นครูให้มีมากกว่าเพียงผู้สอนหรือผู้ให้วิชาความรู้ แต่เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ นำพาคนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอแนวทางที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและหน่วยงาน
2. เพื่อให้สามารถวางแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

การพัฒนาจิตวิญญาณของความเป็นครู ควรต้องคำนึงถึงความต้องการและความคาดหวังที่มีต่อการทำงานของตนให้ประสบผลสำเร็จ โดยจะมีแนวทางและวิธีการในการสร้างความสำเร็จในหน้าที่การงานที่แตกต่างกันไป บางท่านชอบเอาใจและหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจจากหัวหน้างานหรือผู้เข้ารับบริการ เพราะคิดว่าสามารถสนับสนุนความสำเร็จที่เกิดขึ้นให้กับตนเองได้ แต่บางท่านประสบความสำเร็จได้จากการสนับสนุนของผู้ร่วมงานโดยพยายามทำทุกวิถีทาง ให้สมาชิกรักใคร่เพื่อจะได้นับสนุนให้ตนเองประสบความสำเร็จ และก็ยังมียังมีอีกหลายต่อหลายคนที่มีความต้องการและความมุ่งหวังที่จะให้หน้าที่การงานของตนประสบความสำเร็จด้วยความสามารถและฝีมือของตนเอง ความสำเร็จด้วยฝีมือของเราเองจะเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจที่สุดในชีวิต ดังนั้นการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูในเบื้องต้นจึงขอแนะนำเสนอเทคนิคและวิธีการเพื่อการสร้างความสำเร็จในการทำงานในฐานะวิชาชีพครู ซึ่งจัดเป็นวิชาชีพชั้นสูงด้วยหลักการของ " D-E-V-E-L-O-P " ดังนี้

Development: ไม่หยุดยั้งการพัฒนา

ผู้ที่จะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน และพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูได้จะต้องเป็นคนที่มีหัวใจของการพัฒนาอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบุคลิกลักษณะ พฤติกรรม หรือแม้แต่วิธีการทำงาน โดยต้องเป็นผู้ที่มีการสำรวจและประเมินความสามารถของตนเองอยู่ตลอดเวลา คอยตรวจสอบว่าเรามีจุดแข็งและจุดบกพร่องในด้านใดบ้าง และพยายามที่จะหาทางพัฒนาจุดแข็งและปรับปรุงจุดบกพร่องของตนให้ดีขึ้น เช่น ถ้าไม่เก่งภาษาอังกฤษ ไม่เข้าใจกระบวนการวิจัย ซึ่งจำเป็นต้องนำมาใช้ในการทำงาน ก็ควรขวนขวายหาโอกาสที่จะเรียนเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังต้องเป็นคนที่ไม่ยึดติดกับวิธีการหรือขั้นตอนการทำงานแบบเดิม ๆ โดยควรจะหาเทคนิคและแนวทางใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการสอนของตนเองให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้นอยู่เสมอ

Endurance: มุ่งเน้นความอดทน

ความอดทนเป็นพลังของความสำเร็จในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู อดทนต่อคำพูด อดทนต่อพฤติกรรมการดูหมิ่นหรือสบประมาท อดทนต่อความเครียดในการทำงาน คนบางคนลาออกจากอาชีพครูเพราะพบกับการพุดจากรุ่นแรง หรือเพียงแค่ถูกต่อว่าต่อหน้าที่ประชุมเท่านั้น การลาออกจากงานบ่อย ๆ นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี เพราะอาจถูกมองว่าท่านเป็นครูที่ไม่มีความอดทนเลยก็เป็นได้

(เสียประวัติการทำงานของตนเอง) หากท่านต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เลวร้ายหรือไม่ปรารถนาขอเพียงแต่ให้ท่านมีความอดทนและอดกลั้นเอาไว้ คิดถึงประโยชน์ที่จะเกิดกับการพัฒนาเด็กผู้เรียนแล้ว ท่านจะสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้สำเร็จ

Versatile: หลากหลายความสามารถ

สถาบันการศึกษาย่อมต้องการคนที่มีความรู้และความสามารถให้เข้ามาพัฒนาและปรับปรุงผู้เรียนให้ดีขึ้น หากท่านเป็นเจ้าของสถานศึกษา ท่านอยากได้คนที่สามารถทำงานได้หลาย ๆ อย่าง หรือทำได้เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง แน่ใจว่าท่านคงต้องการคนที่มีความสามารถทำงานได้หลากหลาย ไม่ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงงานที่ได้รับมอบหมายพิเศษ ซึ่งบางคนที่หลีกเลี่ยงงาน กลัวว่าจะต้องทำงานมากกว่าคนอื่น ไม่อยากให้ใครเอาเปรียบ ไม่เคยอาสาที่จะทำงานนอกเหนือจากงานสอนหนังสือที่รับผิดชอบ แน่ใจว่าคนกลุ่มนี้มีทางที่จะได้รับความก้าวหน้าและความสำเร็จในชีวิตความเป็นครูได้ยาก

Energetic: กระตือรือร้นอยู่เสมอ

ผู้ที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูต้องมีความกระตือรือร้น และมีความตื่นตัวที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ การรับฟังข้อมูลข่าวสาร ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จ โดยส่วนใหญ่คนที่มีความกระตือรือร้นจะเป็นคนที่ชอบลองผิดลองถูก มาทำงานก่อนเวลาเสมอเพื่อหาโอกาสค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม พยายามที่จะให้งานเสร็จก่อนหรือตรงตามเวลาที่กำหนดซึ่งแตกต่างจากคนที่ขาดความกระตือรือร้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นคนที่ไม่อยากให้วันทำงานมาถึง รอคอยเวลาเลิกสอนหนังสือหรือเสร็จสิ้นสัปดาห์การสอนทำงานเฉื่อย ไม่สนใจรับฟังข้อมูลข่าวสารใด ๆ เลย ขอเพียงให้งานของตนเองเสร็จเท่านั้นเพื่อที่จะได้กลับบ้านหรือไปที่ไหน ๆ ตามที่ใจปรารถนา บุคคลเหล่านั้นไม่มีทางหรือมีโอกาสน้อยมากในการได้รับความสำเร็จและความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของตน

Love: รักงานที่ทำ

ขอให้ตระหนักไว้เสมอว่า “คนเราไม่สามารถเลือกงานที่รักได้เสมอไป แต่เราสามารถเลือกที่จะรักงานที่ทำอยู่ได้” พบว่าในยุคสมัยนี้การเลือกงานที่รักมีโอกาสเกิดขึ้นน้อยกว่าการที่จะเลือกรักงานที่ทำ ดังนั้น “หากท่านไม่สามารถเลือกงานที่รักได้ ท่านก็ควรเลือกที่จะรักงานที่ท่านทำ” เพราะความรู้สึกนี้จะส่งผลให้ท่านมีความสุขกับงานของท่าน ขอให้ลองถามตัวเองว่า ท่านรักงานวิชาชีพครูที่ทำอยู่หรือไม่ แล้วท่านมีพฤติกรรมอย่างไรหากท่านมีความรู้สึกที่ไม่รักงานที่ทำอยู่เลย และผลงานที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไรบ้าง บางท่านเบื่อหน่ายกับชีวิตทำงานแบบครูเช้าชามเย็นชามไม่มีเป้าหมายในการทำงาน ซึ่งย่อมแน่นอนว่าคงไม่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานของท่านเลย พื้นฐานของความสำเร็จอยู่ที่ความรักในสิ่งนั้น เมื่อมีความรักท่านจะมีความสุขกับงานที่ทำ ซึ่งจะทำให้พยายามหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าของงานที่ทำอยู่ตลอดเวลา และนั่นจะส่งผลให้ท่านรู้จักวางแผนชีวิตและเป้าหมายความสำเร็จในการทำงานของท่าน

Organizing: จัดการเป็นเลิศ

การจัดการงานที่ดี จะทำให้ท่านรู้ว่าควรจะทำอะไรก่อนและหลังบ้าง สามารถจัดสรรเวลาและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพได้อย่างเต็มที่ เวลาในการสอนหนังสือ เวลาให้กับตนเอง

ครอบครัว เพื่อนฝูง การจัดการจะเป็นสิ่งผลักดันให้ท่านต้องวางแผนและเป้าหมายการทำงานอยู่เสมอ ทั้งนี้ต้องสำรวจตนเองบ้างว่า ท่านมีความสับสนและไม่สามารถทำงานได้เสร็จตามแผนงานที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองจะเป็นเครื่องบ่งบอกว่าท่านขาดประสิทธิภาพในการจัดการงานของท่าน และไม่สามารถบริหารทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีให้เกิดประสิทธิผลได้

Positive Thinking: คิดแต่ทางบวก

ความคิดทางบวกจะเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้คุณมองโลกในแง่ดีและพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู มีกำลังใจและพลังที่ทำงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายให้ประสบผลสำเร็จ ผู้ที่มีความคิดในทางบวกจะเป็นผู้ที่สนุกและมีความสุขกับงานที่ทำ แสวงหาโอกาสที่จะช่วยเหลือและสนับสนุนผู้อื่นอยู่เสมอ สำหรับผู้ที่มีความคิดในทางลบอยู่ตลอดเวลาจะเป็นผู้ที่หมกมุ่นอยู่แต่กับปัญหา ชอบโทษตัวเองและคนรอบข้างอยู่เสมอ ขาดความคิดที่จะพัฒนาตนเองและงานที่ทำ ในที่สุดผลงานที่ได้รับย่อมขาดประสิทธิภาพ

ดังนั้น หากท่านต้องการที่จะเป็นผู้หนึ่งที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานความเป็นครู ควรประยุกต์ใช้หลักของการ “D-E-V-E-L-O-P” (ไม่หยุดยั้งการพัฒนา มุ่งเน้นความอดทน หลากหลายความสามารถ กระตือรือร้นอยู่เสมอ รักษาที่ทำ จัดการเป็นเลิศ คิดแต่ทางบวก) กล่าวโดยรวมก็คือพัฒนาตนเองอยู่เสมอทั้งในด้านความคิด ความรู้ จิตใจ และการกระทำของตัวเอง ซึ่งจะส่งผลให้ท่านมีความก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงานอย่างที่ตั้งใจและมุ่งหวังไว้

คุณธรรมความเป็นครู เนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปจนเกิดผลกระทบต่อการประพฤติปฏิบัติของครูทำให้คุณธรรมของครูตกต่ำ จนเกิดการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับวิชาชีพครูในขณะนี้ อย่างไรก็ตามวิชาชีพครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศมากที่สุดวิชาชีพหนึ่ง ดังนั้นจึงมีการพัฒนาคุณธรรมของครูเพราะคุณธรรมกับครูเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ หากครูขาดคุณธรรมความเป็นปวงชนียบุคคลของครูก็จะหมดไป

การพัฒนาคุณธรรมของครู คุณธรรมเป็นอุปนิสัยอันดีงามที่สะสมอยู่ในจิตใจ ซึ่งได้มาจากความเพียรพยายามที่จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม ติดต่อกันมาเป็นเวลานาน คุณธรรมจะมีความสัมพันธ์กับหน้าที่เพราะกระทำหน้าที่จนเป็นนิสัย การพัฒนาคุณธรรมของครูควรเริ่มต้นที่

1. คุณธรรมทางสติปัญญา รวมทั้งความรู้ทางทฤษฎี และแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ส่งผลต่อความมีเหตุผลในการทำหน้าที่
2. คุณธรรมทางศีลธรรม คือ ความมีจิตสำนึกในสิ่งที่ดีงามและเหตุผล คุณธรรมทางศีลธรรมไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือติดตัวมาแต่กำเนิด หากแต่สร้างขึ้นด้วยความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในทางศีลธรรมซึ่งจะสะสมอยู่ในจิตใจของครู

จริยธรรมสำหรับครู เป็นธรรมที่ครูทุกคนจะต้องปฏิบัติและตระหนักอยู่ในใจเสมอ คือ

1. การมีความละเอียดในการทำความชั่ว ทำความทุจริตทั้งปวง เกรงกลัวและสะดุ้งกลัวต่อความชั่วทั้งปวง ซึ่งคุณธรรมข้อนี้ช่วยให้โลกมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่เดือดร้อน วุ่นวาย
2. การมีความอดทน รู้จักอดกลั้นต่อความยากต่าง ๆ ที่คนอื่นมีต่อตน และมีความสงบเสงี่ยม ความอ่อนน้อมถ่อมตน

3. มีสติสัมปชัญญะเต็มเปี่ยมอยู่ตลอดเวลา รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนสม่ำเสมอ ไม่มีการลืมหืมหรือละเลยต่อหน้าที่ต่าง ๆ

4. รู้จักอุปการะ คือ ทำคุณประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น นึกถึงประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง พร้อมทั้งจะให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้อื่นในงาน ในหน้าที่และความรับผิดชอบของตน ไม่มีอคติในการปฏิบัติต่อผู้ร่วมงาน ต่อศิษย์หรือนักเรียน และบุคคลอื่น ๆ

5. มีคุณธรรมประจำตนในการทำการทำงานในหน้าที่ของตนให้สำเร็จ (อิทธิบาท) 4 ประการ คือ มีความพอใจและเอาใจใส่ในหน้าที่การทำงานของตน มีความพากเพียรในการประกอบการทำงาน เอาใจใส่ในการทำงานไม่ทอดทิ้งและหมั่นตรองพิจารณาหาเหตุผลและวิธีที่จะทำให้การทำงานเจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ

6. มีคุณสมบัติอันประเสริฐ (พรหมวิหาร) 4 ประการ คือ มีความเมตตา พิจารณาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข มีความกรุณา สงสาร คิดหาทางให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์ มีมุทิตา ปรารถนาจะให้ผู้อื่นประสบความสำเร็จ ความก้าวหน้าของผู้อื่น และมีอุเบกขา ความวางเฉย เห็นอกเห็นใจผู้ได้รับความทุกข์

7. มีคุณธรรมที่เป็นเครื่องผูกพันใจผู้อื่นและบุคคลทั่วไป (สังคหวัตถุ) 4 ประการอยู่เป็นประจำ คือ ให้อภัยแก่บุคคลที่ควรให้อภัย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่นตามสมควรแก่กรณี มีวาจาอ่อนหวาน สุภาพเรียบร้อย ประพฤติตนเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อผู้อื่น และเป็นคนไม่ถือตัวไม่ถือยศศักดิ์ เข้ากันได้กับผู้ร่วมงานทุกคนตามความเหมาะสมตามฐานะของตน

8. หมั่นศึกษาหาความรู้รอบตัว ให้มีความรอบรู้เพื่อเป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ บุคคล และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหน้าที่การทำงาน (พาหุสัจจะ)

9. ประพฤติตนให้ห่างจากอบายมุขหรือทางแห่งความเสื่อมต่าง ๆ ไม่กระทำให้ตนเป็นผู้เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น ผู้ร่วมงาน หรือนักเรียน นักศึกษาทุกคน และบุคคลทั่วไป (ชาเลื่อง วุฒิจันทร์; 2524 น. 117-119)

ดังนั้นผู้ที่เป็นครูจึงต้องมีคุณธรรม ซึ่งเป็นคุณธรรมของครู หมายถึง คุณสมบัติที่เป็นความดี ความถูกต้องเหมาะสม ซึ่งมีอยู่ภายในจิตใจของครู และเป็นแรงผลักดันให้ครูกระทำหน้าที่ของครูอย่างถูกต้องเหมาะสมได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งยนต์ ชุ่มจิต (2531:141-142) ได้สรุปความสำคัญของคุณธรรมของครูไว้ คือ

1. สัมมาทิฐิ การเห็นชอบ หมายถึง การเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม เป็นแสงสว่างส่องทางให้พ้นทุกข์ ครูทั้งหลายหากมีสัมมาทิฐิและถือปฏิบัติเป็นอย่างดีย่อมเป็นครู

2. สัมมาสังกัปปะ การดำริชอบ หมายถึง การคิดอย่างฉลาดรอบคอบ รู้จักไตร่ตรอง เป็นผู้มีความคิด รู้จักใช้ความคิดในทางที่ถูกต้องดีงาม คิดในทางสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ต่อศิษย์ และต่อสังคม

3. สัมมาวาจา การพูดจาชอบ หมายถึง การไม่พูดจาใส่ร้าย ไม่เพ้อเจ้อ ไม่พูดหยาบ และไม่พูดปดพูดเท็จ วิธีพูดของครูมีผลต่อความรู้สึกและจิตใจของศิษย์เสมอ หากครูพูดด้วยความจริงใจ อ่อนโยน ไพเราะ ย่อมทำให้ศิษย์มีความเคารพและรักนับถือ

4. สัมมากัมมันตะ การทำการทำงานชอบ หมายถึง การกระทำกิจการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ และตั้งใจอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้เกิดผลดีต่อผู้เกี่ยวข้อง

5. สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีวิตชอบ หมายถึง การทำอาชีพสุจริต และไม่ผิดกฎหมายทั้งหลาย

6. สัมมาวายามะ การเพียรชอบ หมายถึง การมุ่งมั่นพยายามในทางดี ครูต้องมีความเพียร คือ พยายามศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ มีมานะพยายามสร้างความก้าวหน้าในชีวิตและหน้าที่การงานตามทำนองคลองธรรม

7. สัมมาสติ การระลึกชอบ หมายถึง การพิจารณาไตร่ตรองในทางที่ถูก ทั้งมีสติปัญญาเฉียบแหลม รอบคอบในการผจญปัญหาต่าง ๆ

8. สัมมาสมาธิ ความตั้งใจมั่นชอบ หมายถึง การตั้งอยู่ในความสงบ ไม่ปล่อยใจให้กิเลสทั้งหลาย เกิดขึ้นจนทำให้หลงผิด หากครูเป็นผู้มีความตั้งใจมั่นชอบย่อมเป็นผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนิน อาชีพครู

หน้าที่สำคัญของครูคือ อบรม สั่งสอน ฝึกฝนศิษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อม กล่าวคือ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อสังคม มีความมุ่งมั่นที่จะประกอบกิจการงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ มีวินัยในตนเองและต่อบุคคลอื่น และมีจิตสำนึกสาธารณะพร้อมที่จะทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวม และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การที่ผู้ประกอบวิชาชีพครูจะทำหน้าที่ ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นจำเป็นต้องเป็นครูอาชีพ เป็นครูด้วยจิตวิญญาณ ความเป็นครูเชื่อว่าศึกษาเล่าเรียนจนจบหลักสูตร ได้รับพระราชทานปริญญาบัตรแล้วจะเป็นครูที่ดีเสมอ ไปได้ เพราะจิตวิญญาณ จิตสำนึกความเป็นครูต้องได้รับการกระตุ้นปลุกฝังให้เกิดความตระหนัก รัก และศรัทธาในวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งที่เป็นฝ่ายผลิต ฝ่ายบรรจุ ฝ่ายควบคุมดูแล ควรแสวงหาแนวทางหรือจัดกิจกรรมเพื่อปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณครู เพื่อให้ผู้ ประกอบวิชาชีพครูเป็นครูที่สมบูรณ์พร้อม เอกสารฉบับนี้ขอเสนอแนะแนวทางอันจะเป็นประโยชน์ต่อ การพัฒนาวิชาชีพครู จำนวน 4 กิจกรรม ดังนี้

1.การปลุกฝังโดยใช้กิจกรรมการฝึกอบรม

การฝึกอบรม หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจ แนะนำ ชี้แจง หรือปลุกฝัง แนวคิดในเรื่องที่ต้องการ จนเกิดการรับรู้ ซึมซาบจนติดเป็นนิสัย นำไปประพฤติปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยสร้างความตระหนัก ชัดเกลานิสัยเพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่พึงาม การฝึกอบรมประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลายผสมผสานกัน เช่น การบรรยาย (Lecture), การสัมมนา (Seminar), การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work shop), การระดมสมอง (Brain storming), การแสดงบทบาทสมมติ (Role playing), การสาธิต (Demonstration), การอภิปรายกลุ่ม (Group discussion), การอภิปรายแบบเสวนา (Panel discussion), การศึกษากรณี (Case study) และการ สัมภาษณ์ (Interview) เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้ทราบนโยบาย หน้าที่ และความรับผิดชอบของหน่วยงาน ให้เข้าใจกฎข้อบังคับ ระเบียบ วิธีการปฏิบัติงาน สายการบังคับบัญชา สิทธิและประโยชน์ที่แต่ละคนจะได้รับจากหน่วยงาน นั้น ๆ
3. เพื่อสร้างขวัญกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงาน เกิดความเชื่อมั่นในตนเองที่จะปฏิบัติงานให้ ได้ผลดีมีประสิทธิภาพ และมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
4. เพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของอาชีพที่ปฏิบัติ และช่วยปลุกฝังจิตสำนึกที่ ดีในวิชาชีพส่งเสริมจิตใจและศีลธรรมของผู้ปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

ประเภทของการฝึกอบรม

สำหรับผู้ที่ประกอบวิชาชีพครูอาจจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพได้ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. การฝึกอบรมก่อนปฏิบัติงานในหน้าที่ (Pre the job training) เป็นการแนะนำชี้แจง ฝึกฝนผู้ที่เข้าปฏิบัติหน้าที่ให้มีความรู้ ความชำนาญ และมีประสบการณ์มากพอสมควรเพื่อไม่ให้เสียเวลาในการฝึกสอนงานในขณะปฏิบัติงาน และทำให้ข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ลดลง ช่วยลดปัญหาและข้อยุ่งยากในการปฏิบัติงาน ตลอดจนงบประมาณต่าง ๆ ได้

2. การฝึกอบรมขณะปฏิบัติงานในหน้าที่ (On the job training) เป็นวิธีสอนงานหรือเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานลงมือทดลองปฏิบัติงานดู โดยมีหัวหน้างานหรือผู้บังคับบัญชาคอยสอดส่อง ดูแล ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด เพื่อหาข้อบกพร่อง เสนอแนะให้ผู้รับการอบรมเข้าใจและปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

3. การฝึกอบรมนอกงานในหน้าที่ (Off the job training) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะหยุดการปฏิบัติงานในหน้าที่ชั่วคราว เพื่อไปเข้ารับการฝึกอบรม (ตามที่หน่วยงานส่งไปหรือสมัครไปเองก็ได้) อย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องเป็นกังวลเรื่องภาระงานที่ปฏิบัติอยู่ เมื่อกลับมาแล้วจึงนำความรู้ที่ได้นั้น ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน เวลาที่ใช้ไปในการฝึกอบรม บางหน่วยงานอาจไม่นับเป็นวันลาแต่บางหน่วยงานอาจนับเป็นวันลาได้

กิจกรรมการฝึกอบรม

การฝึกอบรมในแต่ละโครงการจำเป็นต้องเลือกใช้กิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการฝึก ขอบข่ายเนื้อหาที่ต้องการเน้น จำนวนและความแตกต่างของการจัดกิจกรรมฝึกอบรม หน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบจะต้องเขียนเป็นโครงการฝึกอบรมเพื่อเสนอขออนุมัติโครงการต่อผู้บังคับบัญชา รายละเอียดของโครงการประกอบด้วยหัวข้อ ดังนี้

- หลักการและเหตุผล
- วัตถุประสงค์
- บุคคลเป้าหมาย
- ระยะเวลาดำเนินการ
- สถานที่ดำเนินการ
- งบประมาณดำเนินการ
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ

(ครูควรไปศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือที่เกี่ยวกับการเขียนโครงการเพิ่มเติม)

2. การปลูกฝังโดยใช้เพลง

การจัดกิจกรรมโดยใช้เพลง เป็นการนำเนื้อหาของเพลงที่เกี่ยวข้องกับอาชีพครูมาช่วยสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ กระตุ้นความตระหนักในวิชาชีพและจรรยาบรรณครู เพราะลักษณะของเพลงจะเป็นคำร้อยกรองที่มีจุดเด่นด้านการใช้ภาษา การใช้สัมผัส การใช้โวหารและเนื้อหาที่น่าเสนอคนไทยมีความคุ้นเคยกับความเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนมานานแล้ว ดังนั้น หากนำเพลงมาเป็นกิจกรรมช่วยสร้างความตระหนักในวิชาชีพจะช่วยให้เกิดประโยชน์ คือ

- 1) ช่วยให้เกิดทักษะทางภาษาดีขึ้น โดยเฉพาะทักษะการฟังและการอ่าน
- 2) ช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสาระ ข้อคิดที่นำเสนอของบทเพลง

- 3) ช่วยให้เกิดความซาบซึ้งในอรรถรสของภาษาและเนื้อหาของบทเพลง
- 4) ช่วยให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ผ่อนคลายความเหนื่อยเมื่อยล้า และความเครียดในการปฏิบัติงาน
- 5) ช่วยเสริมสร้างจินตนาการความคิดสร้างสรรค์

การจัดสถานที่และอุปกรณ์

ควรจัดสถานที่ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมองเห็นผู้ดำเนินกิจกรรมและทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ชัดเจน เช่น นั่งล้อมกันเป็นวงกลม โดยที่ผู้ดำเนินกิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของผู้ที่นั่งล้อมวงด้วย หรืออาจจัดเป็นลักษณะครึ่งวงกลม มีผู้ดำเนินกิจกรรมอยู่ด้านหน้าก็ได้

การเตรียมผู้เข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมลักษณะนี้เหมาะสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมประมาณไม่เกิน 30 คน แต่ถ้าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีจำนวนมาก ผู้ดำเนินการอาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ กลุ่มละไม่เกิน 20 คน แต่ละกลุ่มนั่งล้อมเป็นวงกลม โดยมีผู้ดำเนินกิจกรรม 1 คนอยู่ในกลุ่มย่อยทุกกลุ่มด้วย (ผู้ดำเนินกิจกรรมมีจำนวนเท่ากับจำนวนกลุ่มย่อย)

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมจะเริ่มเมื่อทุกคนเงียบ และเพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีควรให้จับมือกัน หรือปิดไฟ (ถ้าจัดกลางคืน) เมื่อเริ่มเปิดเพลงให้จุดเทียนส่งต่อ ๆ กันในกลุ่ม โดยผู้ดำเนินกิจกรรมจุดเทียนก่อน แล้วส่งเทียนจุดต่อกับบุคคลด้านซ้ายและด้านขวาเวียนต่อกันไปจนครบทุกคน เมื่อเพลงจบผู้ดำเนินกิจกรรมอาจสนทนาเบา ๆ เพื่อจุดประกายความคิด หรือกระตุ้นความตระหนักในบทบาทหน้าที่ก็ได้

ให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคนแสดงความรู้สึก หรือความคิดเห็นในประเด็นที่ได้จากบทเพลงดังกล่าว หรืออาจเป็นการสร้างข้อตกลง แนวคิด แนวทางร่วมกันจากบทเพลงก็ได้ หลังจากนั้นให้นำเสนอต่อที่ประชุม

ผู้ดำเนินกิจกรรมร่วมสรุปความคิด และเน้นย้ำการนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในงานอาชีพ

3. การปลูกฝังโดยใช้คำประพันธ์

ความเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนอยู่คู่กับคนไทยมาช้านาน ซึ่งพบเห็นได้ในชีวิตประจำวันของเรา เช่น ในการสนทนาพูดคุยกัน ข้อความประชาสัมพันธ์ ป้ายโฆษณา คำขวัญ วรรณกรรมฝาผนัง และวรรณกรรมทำยรถบรทุก เป็นต้น ดังนั้น การนำคำประพันธ์ประเภทต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาส่งเสริม ปลูกฝัง กระตุ้น ปลูกเร้าวิชาชีพครูให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูศึกษาหรือพิจารณาจะช่วยส่งเสริมคุณธรรมและจรรยาบรรณครูได้อีกประการหนึ่ง โดยดำเนินการได้หลายลักษณะ คือ

- ใช้เป็นบทเกริ่นนำ หรือบทสรุปในกิจกรรมวันสำคัญ ๆ เช่น วันครู วันไหว้ครู วันเปิดประชุมอบรมสัมมนา วันปิดภาคเรียน เป็นต้น
- ใช้เป็นเนื้อหาประกอบการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ หาข้อสรุป แนวคิดแนวทางการปฏิบัติ การแก้ไขปัญหา เป็นต้น
- ใช้เป็นเพลงประกวด แข่งขัน การร้องเพลงในโอกาสต่าง ๆ
- ใช้เป็นสื่อกระตุ้นเตือนจิตสำนึก เช่น จัดทำเป็นแผนภูมิเพลงหรือใส่กรอบติดไว้ในห้องพักครู หรือห้องประชุม เป็นต้น
- ใช้เป็นเพลงประกอบการแสดงจินตลีลาเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันครู วันเกษียณอายุราชการ เป็นต้น

4. การปลูกฝังโดยการประกาศเกียรติคุณ ให้รางวัล

การยกย่องครูที่จัดการเรียนรู้ได้อย่างดีเยี่ยม หรือครูที่มีจรรยาบรรณในวิชาชีพครูดีเด่น ช่วยให้เกิดขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงาน เพราะทุก ๆ คนต้องการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน และได้รับการยอมรับ การยกย่องจากผู้ร่วมงาน หน่วยงาน และสังคม ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานระดับบังคับบัญชาควรจัดให้มีการประกาศเกียรติคุณครูที่มีผลงานดีเด่นด้วย เพราะเป็นการปลูกฝังความรักและศรัทธาในวิชาชีพได้ทางหนึ่ง การประกาศเกียรติคุณหรือการให้รางวัลอาจจัดได้ในระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับกระทรวง และระดับประเทศ เช่น

รางวัลครูแห่งชาติ หมายถึง ครูที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นในทุกด้าน ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ศิษย์ถึงพร้อมด้วยสุขภาพอนามัย สติปัญญา อารมณ์ สังคม บุคลิกภาพ และคุณธรรม อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตโดยครูจะต้องมีความรู้ดี มีความเมตตากรุณาต่อศิษย์ มีความเป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และใช้ความรู้ความสามารถเพื่อช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนครู และชุมชน ด้วยการแสดงฝีมือให้เป็นประจักษ์อย่าง ต่อเนื่อง

รางวัลครูสอนภาษาไทยดีเด่น หน่วยงานของคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ จะพิจารณาคัดเลือกครูสอนภาษาไทยทั่วประเทศ เพื่อประกาศเกียรติคุณครูภาษาไทยดีเด่นและมอบเข็มจรัสอักษรย่อ พระนามาภิไธย สธ. ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และโล่เกียรติคุณ ในวันที่ 14 พฤศจิกายน ของทุกปี ซึ่งตรงกับวันที่รัฐบาลได้จัดงานฉลอง 700 ปี

ลายสือไทยขึ้นเมื่อพุทธศักราช 2526 โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อเชิดชูเกียรติครูภาษาไทย
- 2) เพื่อส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ครูภาษาไทยที่ได้ปฏิบัติงานมีผลงานดีเด่นเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา
- 3) เพื่อส่งเสริมให้ครูบำเพ็ญตนตามบทบาทและหน้าที่ของครู จนเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
- 4) เพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่ครูทั่วไป เสริมสร้างศรัทธาและความเชื่อถือในวิชาชีพครูให้เป็นที่ประจักษ์แก่สังคม

หลักเกณฑ์การคัดเลือก

1. หลักเกณฑ์ทั่วไป ผู้ได้รับการคัดเลือกต้องประกอบด้วยคุณสมบัติเบื้องต้นดังนี้
 - 1.1 เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพครู และปฏิบัติงานในหน้าที่ครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู
 - 1.2 เป็นครูหรืออาจารย์ผู้สอนภาษาไทย ในสถาบันการศึกษาทุกระดับการศึกษาของรัฐบาลหรือเอกชน
 - 1.3 สอนภาษาไทยตามหลักสูตรที่กำหนดอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี นับถึงวันที่ 30 มิถุนายน ของแต่ละปี
 - 1.4 มีบุคลิกภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานอื่นได้
 - 1.5 ไม่เคยถูกลงโทษทางวินัยหรือเคยต้องโทษทางอาญา
 - 1.6 สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่และอุดมการณ์แห่งวิชาชีพครูจนได้ผลงานดี ถือเป็นตัวอย่างได้

1.7 เคยได้รับการยกย่องเป็นครูภาษาไทยดีเด่นตามโครงการนี้มาก่อน (ซึ่งดำเนินการโดยกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ใน พ.ศ. 2528 - 2535 และคุรุสภารับมอบดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2536 - ปัจจุบัน)

2. หลักเกณฑ์เฉพาะ

2.1 เป็นผู้แสวงหาความรู้เกี่ยวกับวิชาภาษาไทยอยู่เสมอ มีบทบาทหรือเป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาชีพครู

2.2 มีความสามารถพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพบังเกิดผลดีแก่ศิษย์

2.3 มีผลการปฏิบัติงานคั่นคว้า และพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการสอน

2.4 มีผลการสอนทำให้ศิษย์มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดี

2.5 มีประวัติการทำงานอย่างดีเยี่ยมเป็นที่ประจักษ์ สามารถยึดถือเป็นแบบอย่างได้

2.6 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในวิชาชีพครู

2.7 มีความเสียสละอย่างสูงในการปฏิบัติงาน

ประเภทของครูภาษาไทยดีเด่น

1. ครูภาษาไทยดีเด่นในส่วนภูมิภาค กำหนดให้คัดเลือกจังหวัดละ 3 คน โดยแบ่งตามระดับการศึกษาที่สอน ดังนี้

1.1 ระดับประถมศึกษา จังหวัดละ 1 คน

1.2 ระดับมัธยมศึกษา (รวมประกาศนียบัตรวิชาชีพ) จังหวัดละ 1 คน

1.3 ระดับอุดมศึกษา (รวมประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง) จังหวัดละ 1 คน

2. ครูภาษาไทยดีเด่นในกรุงเทพมหานคร กำหนดให้คัดเลือก จำนวน 9 คน แบ่งเป็น 3 ระดับการศึกษา ระดับละ 3 คน ตามสังกัดของสถานศึกษาที่ทำการสอน ดังนี้

2.1 ระดับประถมศึกษา 3 คน คือ ครูสังกัดสถานศึกษาของรัฐ 2 คน และครูสังกัดสถานศึกษาของเอกชน 1 คน

2.2 ระดับมัธยมศึกษา 3 คน คือครูสังกัดสถานศึกษาของรัฐ 2 คน และครูสังกัดสถานศึกษาของเอกชน 1 คน

2.3 ระดับอุดมศึกษา 3 คน คือ ครูสังกัดสถานศึกษาของรัฐ 2 คน และครูสังกัดสถานศึกษาของเอกชน 1 คน

สรุป

ครูที่แท้จริงนั้นต้องเป็นผู้ทำแต่ความดี คือ ต้องหมั่นขยันและอดุสาหะพากเพียร ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ต้องหนักแน่นอดทนและอดกลั้น สรรวมระวิงความประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดีงาม รวมทั้งต้องซื่อสัตย์ รักษาความจริงใจ วางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 5 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 5

ใบงานที่ 1

ตอนที่ 1 ความเป็นครู

คำสั่ง ให้ผู้เข้ารับการอบรมตอบคำถามต่อไปนี้

1. กิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิด ความเป็นครู คุณครูเตือนใจได้รับจดหมายฉบับหนึ่งจากลูกศิษย์ เมื่อเปิดอ่านก็ประหลาดใจมากที่ข้อความในจดหมายมีคำว่า “ครู” เพียงคำเดียว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมช่วยคุณครูเตือนใจหน่อยซิคะว่าคำที่มีคำว่า “ครู” เป็นพยางค์แรกมีคำว่าอะไรบ้าง บอกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ (ให้เวลา 3 นาที)

ครู..... ครู..... ครู..... ครู..... ครู.....
ครู..... ครู..... ครู..... ครู..... ครู.....
ครู..... ครู..... ครู..... ครู..... ครู.....
ครู..... ครู..... ครู..... ครู..... ครู.....
ครู..... ครู..... ครู..... ครู..... ครู.....

ใบงานที่ 2

ตอนที่ 2 คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู

คำสั่ง ให้ผู้เข้ารับการอบรมตอบคำถามต่อไปนี้

1. คุณธรรมที่ประการสำหรับคนไทยคืออะไร และมีความสำคัญต่อบุคคลที่นำไปประพฤติปฏิบัติอย่างไร
2. คุณธรรมที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพผู้ประกอบวิชาชีพครูมีอะไรบ้างจงบอกมา 3 หลักธรรม

ใบงานที่ 3

ตอนที่ 3 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของครู
คำสั่ง ให้ผู้เข้ารับการอบรมตอบคำถามต่อไปนี้

1. จากการรับฟังการบรรยายเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู ท่านได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง โปรดสรุป
2. ท่านคิดว่าจากการฟังบรรยายครั้งนี้ท่านจะนำความรู้ที่ได้รับไปใช้อย่างไรบ้าง โปรดระบุ

ใบงานที่ 4

ตอนที่ 4 การพัฒนาจิตวิญญาณของความเป็นครู
คำสั่ง ให้ผู้เข้ารับการอบรมตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงอธิบายความหมายของคำว่า “คุณธรรม” “จริยธรรม” และ “จรรยาบรรณ” มาพอเข้าใจ
2. คุณธรรมมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลและต่อสังคม อย่างไรบ้าง